

Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU5

Kulturarv

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete och genomförda insatser. Motionsyrkandena handlar bl.a. om museer, fornminnen, arkiv, krisberedskap och digitalisering, kulturmiljövård, minoritetskultur och repatriering av samiska kvarlevor.

I betänkandet finns 23 reservationer (S, SD, V, C, MP) och två särskilda yttranden (SD, MP).

Behandlade förslag

Cirka 100 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Utskottets överväganden.....	7
Museer.....	7
Fornminnen och fornminnesvård.....	11
Arkiv	14
Krisberedskap och digitalisering	16
Kulturmiljövård	20
Unescos kulturarvskonventioner	22
Minoritetsspråk och minoritetskultur	24
Repatriering av samiska föremål och kvarlevor	30
Internationella frågor.....	32
Motioner som bereds förenklat.....	34
Reservationer	35
1. Museernas villkor, punkt 2 (S)	35
2. Museernas villkor, punkt 2 (V).....	35
3. Museernas villkor, punkt 2 (MP).....	36
4. Museilagens utfall, punkt 3 (V, MP)	37
5. Fornminnen och fornminnesvård, punkt 4 (SD)	38
6. Fornminnen och fornminnesvård, punkt 4 (C)	39
7. Arkivutredningen, punkt 5 (S, V, MP)	40
8. Samiskt arkiv, punkt 6 (S)	40
9. Krisberedskap, punkt 7 (S)	41
10. Krisberedskap, punkt 7 (SD)	42
11. Krisberedskap, punkt 7 (MP).....	44
12. Digitalisering, punkt 8 (SD)	44
13. Digitalisering, punkt 8 (V).....	45
14. Digitalisering, punkt 8 (C).....	46
15. Digitalisering, punkt 8 (MP).....	47
16. Kulturmiljövård, punkt 9 (MP).....	47
17. Unescos kulturarvskonventioner, punkt 10 (V, MP)	48
18. Minoritetsspråk och minoritetskultur, punkt 11 (SD).....	49
19. Minoritetsspråk och minoritetskultur, punkt 11 (V)	50
20. Minoritetsspråk och minoritetskultur, punkt 11 (MP)	51
21. Repatriering av samiska föremål och kvarlevor, punkt 12 (S).....	53
22. Repatriering av samiska föremål och kvarlevor, punkt 12 (MP)	53
23. Internationella frågor, punkt 13 (V).....	54
Särskilda yttranden	56
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (SD)	56
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 14 (MP).....	56
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	57
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	57
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	68

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Nya museer

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:14 av Björn Tidland (SD),

2023/24:972 av Alexandra Anstrell (M),

2023/24:1352 av Niklas Karlsson (S),

2023/24:1469 av Björn Söder (SD) och

2023/24:1859 av Isak From och Erik Ezelius (båda S).

2. Museernas villkor

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 2 och 9,

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 11 och

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 21.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (MP)

3. Museilagens utfall

Riksdagen avslår motion

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 4 (V, MP)

4. Fornminnen och fornminnesvård

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:362 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 2,

2023/24:377 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12,

2023/24:1734 av Fredrik Malm (L) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 7.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (C)

5. Arkivutredningen

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 5 och

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 17.

Reservation 7 (S, V, MP)

6. Samiskt arkiv

Riksdagen avslår motion

2023/24:2685 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 16.

Reservation 8 (S)

7. Krisberedskap

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14,

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 15 och

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 23.

Reservation 9 (S)

Reservation 10 (SD)

Reservation 11 (MP)

8. Digitalisering

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 15,

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4,

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 14 och

2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 8.

Reservation 12 (SD)

Reservation 13 (V)

Reservation 14 (C)

Reservation 15 (MP)

9. Kulturmiljövård

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:32 av Johnny Svedin och Mattias Bäckström Johansson (båda SD),

2023/24:79 av Martin Westmont (SD),

2023/24:81 av Martin Westmont (SD),

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 19 och

2023/24:1528 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP).

Reservation 16 (MP)

10. Unescos kulturarvskonventioner

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:187 av Magnus Persson (SD),

2023/24:964 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 9,

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7 och

2023/24:2407 av Lars Beckman (M).

Reservation 17 (V, MP)

11. Minoritetsspråk och minoritetskultur

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:349 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 9,

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 2 och 8,
2023/24:360 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 1,
2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 10,
2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 19 och
2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 20.

Reservation 18 (SD)

Reservation 19 (V)

Reservation 20 (MP)

12. Repatriering av samiska föremål och kvarlevor

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4,
2023/24:2685 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 17 och
2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 19.

Reservation 21 (S)

Reservation 22 (MP)

13. Internationella frågor

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkandena 7 och 8 samt
2023/24:495 av Rasmus Giertz m.fl. (SD) yrkande 13.

Reservation 23 (V)

14. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 15 februari 2024

På kulturutskottets vägnar

Amanda Lind

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Amanda Lind (MP), Robert Hannah (L), Alexander Christiansson (SD), Lawen Redar (S), Kristina Axén Olin (M), Lars Mejern Larsson (S), Jonas Andersson (SD), Azadeh Rojhan (S), Emma Ahlström Köster (M), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S), Peter Ollén (M), Vasiliki Tsouplaki (V), Roland Utbult (KD), Catarina Deremar (C), Anna-Lena Hedberg (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 100 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2023/24 om bl.a. museer, fornminnen, arkiv, krisberedskap och digitalisering, kulturmiljövård, minoritetskultur och repatriering av samiska kvarlevor. Av dessa bereds 55 yrkanden i förenklad form eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilaga 1. De yrkanden som bereds förenklad finns även i bilaga 2.

Utskottet har fått information från Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet, Statens fastighetsverk, Statens musikverk, Svenska Uneskorådet och Sveriges hembygdsförbund. I samband med en inrikes resa till Norrbottens län 2023 fick utskottet information från projektet Kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset. Utskottet fick även information från Länsstyrelsen i Norrbottens län, Sametinget, Tornedalens museum i Torneå och Svenska Tornedalingars Riksförbund/Tornionlaakso-laiset. Utskottet har gjort studiebesök på Statens maritima och transporthistoriska museer samt Sveriges museum om Förintelsen. Utskottet har även genomfört ett forskningsseminarium med temat Skydd av svenskt kulturarv vid höjd beredskap och krig.

Utskottets överväganden

Museer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att inrätta nya museer, museernas villkor och museilagens utfall.

Jämför reservation 1 (S), 2 (V), 3 (MP) och 4 (V, MP).

Motionerna

Nya museer

Niklas Karlsson (S) betonar i motion 2023/24:1352 behovet av att etablera ett varvsmuseum eller upplevelsecentrum som speglar den svenska varvsindustrin. Även Björn Tidland (SD) framför i motion 2023/24:14 att det bör skapas ett varvshistoriskt museum i Göteborg. Enligt motionären bör Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet få i uppdrag att utreda formerna för ett varvs- och industrimuseum med placering i Göteborg.

Isak From och Erik Ezelius (båda S) framhåller i motion 2023/24:1859 att kunskap som tidigare funnits om gamla fordon, mekanik, sadelmakeri och lackering är på väg att dö ut. Motionärerna menar att regeringen därför bör verka för ökad folkbildning och överföring av hantverkskunskande för bevarandet av det rullande kulturarvet.

Alexandra Anstrell (M) framför i motion 2023/24:972 att Statens försvarshistoriska museer bör få i uppdrag att värna hemvärnets militärhistoriska arv. Även Björn Söder (SD) menar i motion 2023/24:1469 att Statens försvarshistoriska museer bör få i uppdrag att förvalta hemvärnets militärhistoriska arv.

Museernas villkor

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2023/24:988 yrkande 2 att regeringen bör tillsätta en utredning för fri entré på läns museer, stiftelsemuseer och privata museer samt att bidragen till museerna ska indexeras enligt besöksutvecklingen. Motionärerna menar vidare i yrkande 9 att regeringen bör undersöka behovet av en specifik utbildning för museipedagoger.

Lawen Redar m.fl. (S) menar i kommittémotion 2023/24:2686 yrkande 21 att regeringen ska verka för att det blir fri entré på de regionala museerna.

Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) menar i kommittémotion 2023/24:1885 yrkande 11 att centralmuseerna och nationalscenerna måste ges goda förutsättningar att hantera ökade kostnader och behov av renovering. Motionärerna menar att villkoren för kulturfastigheter och lokaler för kulturverksamheter behöver ses över och förbättras generellt.

Museilagens utfall

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2023/24:988 yrkande 3 att regeringen bör se över museilagens utfall och konsekvenser och utifrån detta presentera förslag på åtgärder.

Bakgrund

Nya museer

Stiftelsen Arbetets museum har ett särskilt nationellt ansvar för att utveckla museiverksamheten inom området arbete och arbetsliv. Arbetets museum ska stötta Sveriges drygt 1 500 arbetslivsmuseer som representerar över 40 olika kategorier såsom bostäder, sjöfart och varv, hantverk, hälso- och sjukvård, gruvindustri och andra industrimuseer. Sveriges arbetslivsmuseer samverkar genom Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (Arbetsam). Arbetsam omfattar bl.a. ett transporthistoriskt nätverk som samlar elva riksorganisationer som arbetar med det rullande kulturarvet. Nätverket arbetar för stärkt bevaranderätt för det rörliga kulturarvet.

Arbetets museum finansieras av statliga bidrag, projektmedel från företag, myndigheter och organisationer samt intäkter från pedagogisk verksamhet, konferens och museibutik. Stiftelsen tilldelades drygt 19 miljoner kronor 2024 från anslaget 8:2 Centrala museer: Stiftelser, utgiftsområde 17. 8 miljoner kronor avsätts 2024 till anslaget 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer, utgiftsområde 17. Medlen fördelas av Riksantikvarieämbetet (RAÄ) och får användas för bidrag till arbetslivsmuseer enligt förordningen (2017:628) om statsbidrag till kulturarvsarbete.

Statsbidrag kan fördelas till museiverksamheter som främjar att ett levande kulturarv bevaras, används och utvecklas inom det försvarshistoriska området. Statsbidraget ska särskilt bidra till förståelse för 1900-talets försvarshistoriska utveckling och främja att historiska företeelser och händelseförlopp som är kopplade till den utvecklingen kan skildras på försvarshistoriskt betydelsefulla platser runt om i landet.

Bidrag fördelas av Statens försvarshistoriska museer. Enligt regleringsbrevet för 2024 ska Statens försvarshistoriska museer använda minst 30 miljoner kronor för bidragsgivning enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter samt till kostnader vid Statens försvarshistoriska museer som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter. Enligt bilagan till förordningen (2013:1007) kan bidrag bl.a. sökas för museiverksamhet med anledning av hemvärnets verksamhet.

Statens maritima och transporthistoriska museum har till uppgift att bevara och utveckla kulturarvet på de maritima och transporthistoriska områdena samt ansvarar även för kunskapsuppgnaden inom områdena.

Museernas villkor

Myndigheten för kulturanalys (Kulturanalys) har i uppdrag att följa upp besöksutvecklingen på de centrala museerna och publicerade i maj 2023 rapporten *Besöksutveckling för de centrala museerna 2022*. Enligt Kulturanalys har besöken ökat efter de stora nedgångarna under pandemin. De flesta museerna mer än fördubblade sina besökstal under 2022 men det är enligt Kulturanalys en liten bit kvar till nivåerna före pandemin.

Kulturanalys har även i uppdrag att göra en översyn av kulturområdets finansiering. I uppdraget ingår att beakta vilka effekter olika finansieringskällor kan få i relation till de kulturpolitiska målen. Myndigheten lämnade den 7 december 2023 en delredovisning till Kulturdepartementet och enligt rapporten uppgick den sammanlagda finansieringen för de finansieringsformer som kartlagts till 56 miljarder kronor 2022. Av denna finansiering stod den icke-offentliga finansieringen (inklusive hushållens utgifter och ideellt arbete) för ca 38 procent.

Kulturanalys ska enligt uppdraget fortsätta arbetet med att utveckla kunskap om kulturens samlade finansiering, framför allt de delar som Kulturanalys inte har kunnat kvantifiera i den aktuella delredovisningen. Det handlar t.ex. om finansiering genom donationer, crowdfunding och strömningstjänster. Uppdraget ska slutredovisas senast den 16 oktober 2024.

När det gäller frågan om statliga kulturinstitutioners lokalkostnader tillsatte den dåvarande regeringen i augusti 2018 en utredning med uppdraget att föreslå nya alternativa och hållbara hyresmodeller för de fem kulturinstitutioner¹ som sedan 2001 har en kostnadsbaserad hyresmodell (dir. 2018:98). Modellen innebär att hyran baseras på de aktuella kostnader som uppstår för hyresvärden för respektive byggnad. Det avser t.ex. kostnader för drift, underhåll och kapital.

Enligt utredningens slutbetänkande *Funktionalitet och enhetlighet – hyresmodell för fem kulturinstitutioners huvudbyggnader (SOU 2020:76)* har modellen med kostnadshyra visat på betydande brister. Vid åtgärder på fastigheterna står t.ex. hyresgästen för hela risken att faktiska kostnader inte överensstämmer med de beräknade. Ansvarsfördelningen mellan hyresgäst och fastighetsförvaltare blir dessutom oklar när det är hyresgästen som har det ekonomiska incitamentet att hålla nere kostnaderna i fastighetsförvaltningen av sina byggnader. Utredningen lyfter bl.a. fram att större renoveringar och ombyggnationer riskerar att höja institutionernas hyror betydligt mer än vad som skulle vara fallet med marknadshyror.

Enligt finansmarknadsminister Niklas Wykman bereds utredningens förslag i Regeringskansliet, och regeringen kommer att påskynda den analysen. Regeringen kommer även att undersöka om det kan finnas alternativa hyresmodeller för de fem kulturinstitutioner som sedan 2001 har en kostnadsbaserad hyresmodell².

¹Operan, Dramaten, Nationalmuseum, Historiska museet och Naturhistoriska riksmuseet.

² Pressbriefing 2023–09–01 om kulturfastigheter i Statens fastighetsverks bestånd.

Museilagens utfall

Museilagen (2017:563) trädde i kraft den 1 juli 2017. Lagens huvudsakliga syfte är att stärka museernas oberoende och status som kunskapsinstitutioner (prop. 2016/17:116, bet. 2016/17:KrU9, rskr. 2016/17:281). Museilagen innehåller bestämmelser om det allmänna museiväsendet, dvs. museer som drivs av staten, regioner och kommuner samt t.ex. stiftelsemuseer vars styrelser eller motsvarande ledningsorgan till mer än hälften är utsedda av stat, kommun eller region. Lagen definierar ett museum som en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld. Lagen utgår från att det övergripande ändamålet för museerna i det allmänna museiväsendet är att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning. Allmänna utgångspunkter för museernas arbete med samlingsförvaltning, kunskapsuppbyggnad och publik verksamhet anges även i lagen.

Enligt lagen ska huvudmännen säkerställa att museerna har ett ”bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll”. Utställningar och annan publik verksamhet ska vara kunskapsbaserad, präglas av allsidighet och öppenhet, vara tillgänglig för alla och vara anpassad till användarnas olika förutsättningar. Enligt lagen ska ett museum ha hög kompetens inom sitt ämnesområde, bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad och aktivt förvalta sina samlingar för att nå verksamhetens mål.

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) fick 2018 i uppdrag att följa upp och redovisa hur museilagen tillämpas. Enligt RAÄ:s slutsatser 2019 har museilagen fått en konkret och empiriskt belagd effekt på samlingsförvaltningen när det gäller vård och bevarande, gallring samt användande av samlingarna för att nå verksamhetens övergripande mål. Studien påvisar också att det bedrivs mycket forskning och kunskapsuppbyggnad vid museerna i Sverige och att sektorn vill utveckla samverkan mellan museer och lärosäten. RAÄ fann däremot att museernas huvudmän i många fall ännu inte vidtagit några konkreta åtgärder för att säkra museernas självständighet sedan museilagen infördes. Det gällde i särskilt hög grad de kommunala museerna.

Utskottets ställningstagande

Nya museer

Utskottet noterar att Arbetets museum har ett särskilt nationellt ansvar för att utveckla museiverksamheten inom området arbete och arbetsliv där Sveriges drygt 1 500 arbetslivsmuseer representerar bl.a. skeppsbyggnad och olika former av hantverksyrken.

Statens försvarshistoriska museer har i uppgift att bl.a. fördela bidrag för museiverksamhet med anledning av hemvärnets verksamhet.

Utskottet finner yrkandena delvis tillgodosedda och avstyrker motionerna 2023/24:14 (SD), 2023/24:972 (M), 2023/24:1352 (S), 2023/24:1469 (SD) och 2023/24:1859 (S).

Museernas villkor

Utskottet välkomnar att regeringen påskyndar analysen av de statliga kulturinstitutionernas hyresmodell och även Kulturanalys fortsatta arbete med att utveckla kunskap om kulturens samlade finansiering. Från och med 2023 upphörde medlen för fri entré på myndighetsmuseerna. Det finns enligt utskottet inte skäl att överväga att införa fri entré på de regionala museerna, stiftelsemuseerna eller privata museer.

Utskottet avstyrker motionerna 2023/24:988 (V) yrkandena 2 och 9, 2023/24:1885 (MP) yrkande 11 och 2023/24:2686 (S) yrkande 21.

Museilagens utfall

Utskottet vill lyfta fram att museilagens syfte är att stärka museernas oberoende och status som kunskapsinstitutioner. Utskottet följer frågan noga och är i dagsläget inte berett att tillstyrka ett tillkännagivande enligt motion 2023/24:988 (V) yrkande 3, som därmed avstyrks.

Fornminnen och fornminnesvård

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fornminnen och fornminnesvård.

Jämför reservation 5 (SD) och 6 (C).

Motionerna

Runar Filper m.fl. (SD) menar i kommittémotion 2023/24:362 yrkande 2 att tidsgränsen för vad som ska betraktas som fornlämningar ska ändras från 1850 till äldre än 1632. Motionärerna menar att föremål som härrör från tiden före 1632 bör kunna rapporteras in i ett registersystem och lämnas in till respektive länsmuseum.

Martin Kinnunen m.fl. (SD) framför i kommittémotion 2023/24:377 yrkande 12 att regeringen bör verka för att skydda, bevara och synliggöra hållristningar och runstenar i kulturlandskapet på ett mer systematiskt sätt i hela landet.

Catarina Deremar m.fl. (C) framför i kommittémotion 2023/24:2483 yrkande 7 att regeringen bör ta initiativ till en utvärdering av den inlösenersättning som kan bli aktuell när ett fornfynd påträffats. Motionärerna menar att det borde finnas möjligheter för upphittaren att få ersättning även

för andra fynd som kan komma att påträffas vid en senare utgrävning av den aktuella fyndplatsen.

Fredrik Malm (L) menar i motion 2023/24:1734 yrkande 1 att runstensvården bör få högre prioritet i Sverige. Motionären anser i yrkande 2 att regeringen bör låta utreda hur en högre ambition för vården av runstenar kan säkerställas. Enligt motionären bör en utredning undersöka vilka ekonomiska resurser som är nödvändiga, ansvarsfördelningen mellan berörda aktörer och hur den vetenskapliga kvaliteten kan säkerställas.

Bakgrund

Den dåvarande regeringen tillsatte i mars 2011 en särskild utredare som skulle se över lagstiftningen och de nationella målen på kulturmiljöområdet. I sitt slutbetänkande Kulturmiljöarbete i en ny tid (SOU 2012:37) föreslog utredningen bl.a. att den allmänna definitionen av fornlämning skulle förtydligas genom en avgränsning som medför att endast lämningar som kan antas ha tillkommit före 1750 har ett allmänt skydd. Utredningen bedömde att avgränsningen vid 1750 var kulturhistoriskt motiverad och motsvarade den dåvarande tillämpningen.

Regeringen föreslog i proposition 2012/13:96 Kulturmiljöns mångfald i stället tidsgränsen 1850. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (rskr. 2012/13:273). I kulturmiljölagen (1988:950) infördes ett förtydligande som innebär att en lämning som kan antas ha tillkommit eller, i fråga om fartygslämning, förlöst 1850 eller senare inte omfattas av den allmänna definitionen av fornlämning. Länsstyrelsen får emellertid förklara även yngre lämningar för fornlämning om det finns särskilda skäl med hänsyn till dess kulturhistoriska värde.

Regeringen hänvisade bl.a. till att 1800-talets mitt utgör tidpunkten för det moderna Sveriges framväxt (prop. 2012/13:96). Enligt regeringen menade många remissinstanser att omvandlingen från ett traditionellt jordbrukarsamhälle till ett sekulärt, industriellt och urbant samhälle på allvar inleddes under 1860-talet. Under en förhållandevis kort period på 1850- och 1860-talen omvandlades Sverige fullständigt och många företeelser med medeltida anor försvann.

Enligt 2 kap. kulturmiljölagen är fornfynd föremål som saknar ägare när de hittas och som antingen påträffas i eller vid en fornlämning och har samband med denna, eller påträffas under andra omständigheter och kan antas vara från tiden före 1850. I det första fallet tillfaller fornfyndet staten men betraktas i det andra fallet som privat egendom. Upphittaren är dock skyldig att erbjuda staten att få lösa in det mot betalning (hembud) om fornfyndet innehåller föremål som helt eller delvis består av guld, silver, koppar, brons eller annan legering med koppar, eller består av två eller flera föremål som kan antas ha blivit nedlagda tillsammans. Vid inlösen av fornfynd ska ersättning betalas med ett belopp som är skäligt med hänsyn till fyndets beskaffenhet. För föremål av ädelmetall ska beloppet minst motsvara metallvärdet efter vikt,

uppräknat med en åttondel. För fornynd får även särskild hittelön lämnas. Frågor om inlösen, ersättning och hittelön prövas av Riksantikvarieämbetet.

Enligt 1 kap. kulturmiljölagen är det en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn mot kulturmiljön. Enligt 2 kap. kulturmiljölagen får Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Åtgärderna får avse exempelvis flyttning, iordningställande och inhägnad av fornlämningen eller röjning. Det är länsstyrelserna som beslutar om eventuella åtgärder inom ett fornlämningsområde t.ex. på en runsten, hällristning eller annan fornlämning.

Bidrag till kulturmiljövård lämnas inom ramen för anslaget 7:2 inom utgiftsområde 17. I år uppgår anslaget till drygt 300 miljoner kronor. Bidrag fördelas av länsstyrelsen och får bl.a. avse vård av fornlämningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör ingen annan bedömning än den dåvarande regeringen när det gäller tidsgränsen för vad som ska betraktas som fornynd. Den nu gällande tidsgränsen är välavvägd utifrån praktiska och historiska skäl. Utskottet noterar vidare att kulturmiljölagen inrymmer möjligheter till ekonomisk ersättning för upphittare av enstaka fornyndsfall och utskottet ser inte några skäl att föreslå ett tillkännagivande om utökade möjligheter till ekonomisk ersättning. Utskottet vill även lyfta fram att kulturmiljölagen betonar det gemensamma ansvaret för historiska lämningar. Markägaren har ett ansvar för att inte skada de fornlämningar som finns på ägorna och länsstyrelsen kan ge råd om skötsel och hjälp till markägare med att upprätta skötselplaner för fornlämningar. Det finns också möjlighet att få bidrag för vård av fornlämningar.

Utskottet avstyrker motionerna 2023/24:362 (SD) yrkande 2, 2023/24:377 (SD) yrkande 12, 2023/24:1734 (L) yrkandena 1 och 2 samt 2023/24:2483 (C) yrkande 7.

Arkiv

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att genomföra arkivutredningens förslag och om att inrätta ett samiskt riksarkiv.

Jämför reservation 7 (S, V, MP) och 8 (S).

Motionerna

Arkivutredningen

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2023/24:988 yrkande 5 att det behövs en kraftsamling både lagstiftningsmässigt och ekonomiskt på arkivområdet. Motionärerna menar att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med lagförslag utifrån de utredningar som gjorts på arkivområdet de senaste åren.

Lawen Redar m.fl. (S) uppmanar i kommittémotion 2023/24:2686 yrkande 17 regeringen att lägga fram en proposition i enlighet med Arkivutredningens betänkande. Motionärerna menar att den bl.a. bör innehålla förslag om hur reglering, myndighetsstyrning och statsbidrag på arkivområdet ska förtydligas, ändras och utvecklas.

Samiskt arkiv

Ida Karkiainen m.fl. (S) menar i kommittémotion 2023/24:2685 yrkande 16 att det behövs ett samiskt riksarkiv. Arkivet bör enligt motionärerna hanteras av Sametinget i samarbete med Riksarkivet.

Bakgrund

Arkivutredningen

Riksarkivet grundades redan 1618 och förvarar i dag ca 75 hyllmil med arkivhandlingar där de flesta kommer från statliga myndigheter. Enligt arkivlagen (1990:782) ska alla myndigheters arkiv bevaras, hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser

1. rätten för medborgarna att ta del av allmänna handlingar
2. behovet av information för rättsskipningen och förvaltningen
3. forskningens behov.

Arkivutredningen redovisade i december 2019 sitt betänkande Härifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv (SOU 2019:58). I betänkandet beskrivs viktiga samhällsförändringar och arkivsektorns utveckling. Utredningen presenterade även bedömningar och förslag om hur reglering, myndighetsstyrning och statsbidrag på arkivområdet ska förtydligas, ändras och utvecklas.

Arkivutredningens förslag remitterades under 2020. Kulturminister Parisa Liljestrand angav i sitt svar på skriftlig fråga 2022/23:932 den 5 september 2023 att arbetet med Arkivutredningens betänkande har återupptagits. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Samiskt arkiv

Projektet Digital Access to the Sámi Heritage Archives (2018–2021) tog fram den samiska arkivportalen Nuohtti via ett samarbete mellan projektets deltagande partner Finlands Samearkiv, Norges Samearkiv, Lapplands universitet (samordnande partner), Uleåborgs universitet och Umeå universitet. Projektet finansierades av EU-programmet Interreg Nord. Portalen Nuohtti tillgängliggör digitaliserat arkivmaterial med anknytning till samisk kultur som bevaras vid ett flertal europeiska minnesorganisationer där mycket material även förvaras utanför Sápmi. Nuohtti drivs långsiktigt av tre riksarkiv tillsammans: Samisk arkiv Arkivverket Norge, Samearkivet Riksarkivet Finland och Riksarkivet Sverige.

Utskottets ställningstagande

Arkivutredningen

Utskottet välkomnar att arbetet med Arkivutredningens betänkande har återupptagits och att förslagen för närvarande bereds i Regeringskansliet. Utskottet kommer att följa arbetet och menar att motionerna 2023/24:988 (V) yrkande 5 och 2023/24:2686 (S) yrkande 17 därmed kan avslås.

Samiskt arkiv

Utskottet vill lyfta fram att Riksarkivet har ett långtgående samarbete med de norska och finska riksarkiven i syfte att bevara och tillgängliggöra dokument och annat källmaterial som är viktigt för att bevara samisk kultur och historia eller som på annat sätt kan vara relevant för det samiska folket.

Det finns inte skäl till ett tillkännagivande i enlighet med motion 2023/24:2685 (S) yrkande 16, som därmed avstyrks.

Krisberedskap och digitalisering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om krisberedskap och digitalisering.

Jämför reservation 9 (S), 10 (SD), 11 (MP), 12 (SD), 13 (V), 14 (C) och 15 (MP).

Motionerna

Krisberedskap

Lawen Redar m.fl. (S) framför i kommittémotion 2023/24:2686 yrkande 23 att regeringen skyndsamt bör fatta beslut om att inrätta ett nationellt kulturskyddsråd. Motionärerna menar att regeringen bör redovisa en realistisk finansiering av rådet och även se till att det får ett tydligt beslutsmandat.

Runar Filper m.fl. (SD) framför i kommittémotion 2023/24:351 yrkande 13 att regeringen bör verka för en nationell handlingsplan för skydd av kulturarvet i händelse av kris eller konflikt. Motionärerna menar vidare i yrkande 14 att det även behövs en utredning som ser över behovet av magasin för skydd av kulturarvet i händelse av kris eller konflikt, inklusive var dessa magasin bäst bör placeras.

Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) menar i kommittémotion 2023/24:1885 yrkande 15 att centralmuseerna samt andra kulturarvsmyndigheter och aktörer behöver få förutsättningar att fördjupa arbetet med beredskapsplaner, evakueringslokaler och säkerhetsfrågor. Enligt motionärerna bör Riksantikvarieämbetet ges ett uppdrag att samordna arbetet.

Digitalisering

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2023/24:988 yrkande 4 att regeringen bör återkomma med förslag på hur kulturarvssektorn ska kunna säkra den kompetens som behövs för att kunna tillgodose efterfrågan på digitala upplevelser. Motionärerna menar att det finns behov av att både nyanställa personal och fortbilda befintlig personal.

Runar Filper m.fl. (SD) framför i kommittémotion 2023/24:351 yrkande 15 att regeringen bör verka för att 3D-skanna alla statliga byggnadsminnen. En sådan åtgärd bevarar en kulturhistorisk byggnad digitalt och kan även underlätta en eventuell återuppbyggnad om byggnaden skulle gå förlorad.

Catarina Deremar m.fl. (C) framför i kommittémotion 2023/24:2483 yrkande 8 att regeringen bör arbeta för att tillgängliggöra och säkra kulturarvet genom digitalisering. Motionärerna menar att en digitalisering av kulturarvet behöver göras i ett högre tempo för att bevara det inför framtiden och göra det tillgängligt för fler.

Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) menar i kommittémotion 2023/24:1885 yrkande 14 att digitaliseringen av kulturarvet behöver en tydligare samordning och en långsiktig, offensiv planering.

Bakgrund

Krisberedskap

Försvarmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och övriga berörda civila myndigheter fick 2015 i uppdrag att återuppta en sammanhängande planering för totalförsvaret. Under 2022 bidrog Riksantikvarieämbetet (RAÄ), tillsammans med Riksarkivet och Kungl. biblioteket, med underlag om kulturarvets behov av beredskapsåtgärder till MSB:s rapport *Civilt försvar mot 2030 – ett totalförsvar i balans*.

Enligt MSB ingår inte de olika kulturmyndigheterna direkt i den beredskapsstruktur som infördes den 1 oktober 2022 genom förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Enligt MSB är fysiskt skydd av bl.a. anläggningar och installationer som innehåller kulturoegendom likväl en viktig samhällsfunktion inom sektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. MSB lyfter även fram att samtliga statliga museer är ålagda att kontinuerligt genomföra en risk- och sårbarhetsanalys och beakta totalförsvarets krav enligt förordningen om statliga myndigheters beredskap. Statens försvarshistoriska museer, Riksarkivet, Kungl. biblioteket, RAÄ, Statens historiska museer, Nationalmuseum, Moderna museet, Statens musikverk, Naturhistoriska riksmuseet, Statens museer för världskultur, Statens maritima och transporthistoriska museer och Statens centrum för arkitektur och design, är dessutom ålagda att planera för undanförelse av arkivhandlingar, böcker, konstverk och natur- och kulturhistoriska föremål, inte enbart sina egna samlingar utan också andra samlingar inom sitt ansvarsområde enligt förordningen (1993:243) om undanförelse och förstöring. De utpekade myndigheterna ska i beredskapsplaneringen samråda med MSB, som i sin tur ska samordna planläggningen av undanförelse i övrigt. På länsnivå har länsstyrelserna motsvarande uppgift, där planläggning ska ske i samverkan med Försvarmakten.

MSB föreslog att regeringen skulle tillsätta ett nationellt kulturskyddsråd för att skyddet av kulturarvet ska kunna samordnas effektivt. Regeringen gav därefter RAÄ i uppdrag att utreda de organisatoriska och juridiska förutsättningarna för att inrätta ett nationellt kulturskyddsråd. RAÄ menade i sin redovisning av uppdraget i augusti 2023 att det mest ändamålsenliga var att regeringen fattar beslut om deltagande i rådet för en period av förslagsvis tre år, med utvärdering vid slutet av uppdragstiden. Sedan mars 2022 har RAÄ även sammankallat olika aktörer som är berörda av förordningen om undanförelse och förstöring. RAÄ avser att fortsätta att driva ett forum för informations- och erfarenhetsspridning men utöka antalet deltagande aktörer.

Kulturminister Parisa Liljestrand meddelade i december 2023³ att RAÄ:s utredning om att inrätta ett nationellt kulturskyddsråd för närvarande bereds i Regeringskansliet och att regeringen avser att skyndsamt återkomma i frågan.

Digitalisering

Plattformen Digisam fungerade under 2012–2023 som ett samarbete mellan 22 statliga institutioner med syftet att ta fram gemensamma lösningar för ett digitaliserat kulturarv. Enligt RAÄ har Digisam spelat en viktig roll för att ta fram principer och vägledningar för digitaliseringen av kulturarvet. Det kan t.ex. gälla frågor om upphovsrätt, öppna data, lagring av digitala data och att tillgängliggöra material för olika målgrupper. Sedan januari 2023 fortsätter samarbetet i olika konstellationer, där ansvariga myndigheter för arkiv, bibliotek och museer möts och skapar en helhetssyn och tydliga mål för varje delprojekt. RAÄ, Riksarkivet och Kungl. biblioteket kommer emellertid att fortsätta att bjuda in till diskussion och samverka kring aktuella frågor inom digitaliseringsområdet.

Sedan den 1 juni 2017 har RAÄ i uppgift att främja utveckling och samarbete på museiområdet, bl.a. genom att samla in och förmedla kunskaper samt erbjuda teknik- och metodstöd. Den dåvarande regeringen framhöll att RAÄ i sin instruktion ansvarar för frågor om kulturarvet i bred bemärkelse och ett utökat ansvar för bl.a. tekniskt stöd till museer skulle enligt regeringen ge RAÄ en ökad möjlighet att ta det ansvaret (prop. 2016/17:116).

Under 2023 har RAÄ arbetat med att ta fram ett utkast till nationell strategi på området för att underlätta samordning och samarbete i kulturarvssektorn. RAÄ har samlat in synpunkter från landets kulturarvsaktörer med målet att publicera en första version av strategin under våren 2024.

RAÄ har tillsammans med Centralmuseernas samarbetsråd fått finansiering genom Europeiska socialfonden för ett treårigt kompetensutvecklingsprojekt inom digitalisering för hela sektorn. Utifrån samarbetsrådets förstudie Digikraft kommer 1 200 medarbetare att genomgå utbildning. Projektet har en total budget på ca 16 miljoner kronor. RAÄ har även genomfört en förstudie om 3D-dokumentation av byggnader och monument. Syftet är att undersöka förutsättningarna för att genomföra EU:s rekommendation om att medlemsstater bör dokumentera 100 procent av det hotade kulturarvet och 50 procent av det mest besökta kulturarvet innan 2030 samt att 40 procent av ovanstående 2030-mål ska vara uppnådda innan 2025. Förstudien publicerades i maj 2023 med slutsatsen att det bl.a. behövs tydligare riktlinjer för vad som ska avses med begrepp som de ”mest besökta” och ”mest hotade” byggnaderna och monumenten. Det behövs även tydligare rutiner för vem som ska vara ansvarig för dokumentation av vilka objekt som har dokumenterats digitalt. Enligt förstudien finns det även juridiska aspekter som behöver undersökas om både upptagningen av informationen (digitaliseringen) och lagringen.

³ Svar på skriftlig fråga 2023/24:346.

Myndigheten för kulturanalys (Kulturanalys) sammanställde i januari 2023 statistik över museernas digitala samlingsarbete och digitala publika aktiviteter (Faktablad 2023:1). Resultaten visar att många museer tagit in digitala arbetssätt i sina verksamheter. Samtidigt finns det enligt Kulturanalys betydande skillnader mellan stora och små museer, där små museer i mindre utsträckning har egna webbplatser och digitala samlingar.

Statens budget för 2024 inom utgiftsområde 17 omfattar ett antal särskilda satsningar på digitalisering. Riksarkivet tillförs 20 miljoner kronor årligen 2024–2026 för att möjliggöra utvecklingen av en intern e-tjänst för de fastighetshandlingar som förvaras vid Riksarkivet Härnösand. De centrala myndighetsmuseerna tillförs 15 miljoner kronor årligen 2024–2026 för att säkra kulturarvet genom digitalisering av arkiv- och föremålsamlingar och stiftelsemuseerna 2 miljoner kronor årligen 2024–2026 för samma ändamål. Statens musikverk och Institutet för språk och folkminnen tillförs 1 miljon kronor vardera årligen 2024–2026 för att säkra kulturarvet genom digitalisering och Stiftelsen Svenska Filminstitutet disponerar 1 miljon kronor årligen 2024–2026 för att säkra kulturarvet genom digitisering.

Utskottets ställningstagande

Krisberedskap

Utskottet noterar att samtliga statliga museer är ålagda att kontinuerligt genomföra en risk- och sårbarhetsanalys och beakta totalförsvarets krav enligt förordningen om statliga myndigheters beredskap. Myndigheterna ska i beredskapsplaneringen samråda med MSB med anledning av en eventuell undanförsel av samlingar m.m. På länsnivå har länsstyrelserna motsvarande uppgift, där planläggning ska ske i samverkan med Försvarsmakten. Utskottet välkomnar vidare att regeringen bereder inrättandet av ett nationellt kulturskyddsråd och avser att skyndsamt återkomma i frågan. Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående arbete och planerade insatser motionerna 2023/24:351 (SD) yrkandena 13 och 14, 2023/24:1885 (MP) yrkande 15 och 2023/24:2686 (S) yrkande 23.

Digitalisering

Utskottet välkomnar att Riksantikvarieämbetet arbetar med att ta fram en nationell strategi för digitalt kulturarv för att underlätta samordning och samarbete i kulturarvssektorn. Utskottet noterar att även Riksarkivet och Kungl. biblioteket har viktiga roller på området. Statens budget för 2024 inom utgiftsområde 17 omfattar även ett antal särskilda satsningar på digitalisering.

Utskottet avstyrker med hänvisning till pågående insatser motionerna 2023/24:351 (SD) yrkande 15, 2023/24:988 (V) yrkande 4, 2023/24:1885 (MP) yrkande 14 och 2023/24:2483 (C) yrkande 8.

Kulturmiljövård

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kulturmiljövård.
Jämför reservation 16 (MP).

Motionerna

Katarina Luhr m.fl. (MP) framför i kommittémotion 2023/24:903 yrkande 19 att regeringen bör utreda hur klimatåtgärder kan underlättas på kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Enligt motionärerna behövs bättre luftkonditionering och kylsystem i dessa offentliga lokaler och därför behöver lagstiftningen ses över för att t.ex. fler solpaneler ska kunna monteras även på kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Johnny Svedin och Mattias Bäckström Johansson (båda SD) framhåller i motion 2023/24:32 behovet av ökade resurser till Kalmar län för att utveckla de kulturhistoriska värden som finns i länet. Enligt motionärerna handlar det om kulturhistoriska värden som utgör en ovärderlig del av den svenska identiteten.

Martin Westmont (SD) menar i motion 2023/24:79 att dricksvattenfontäner som är 40 år eller äldre bör kunna få en kulturmärkning. Enligt motionären framstår många fontäner som konstverk som bär på en historia. Martin Westmont (SD) framför vidare i motion 2023/24:81 att regeringen bör verka för att öka ljussättningen på statliga byggnadsverk. Motionären menar att ökad belysning bidrar till en vackrare stadsmiljö och ökad trygghet.

Janine Alm Ericson m.fl. (MP) framför i motion 2023/24:1528 att ansvaret för byggnadsvården är fragmenterat och utspritt på många olika aktörer. Olika intressenter och aktörer skulle kunna samverka bättre och regeringen bör låta undersöka förutsättningarna för att skapa en nationell arena för byggnadsvård.

Bakgrund

Med ”särskilt värdefulla byggnader” avses byggnader som enligt 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (2010:900) förkortad PBL, är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. För dessa byggnader gäller ett generellt förvanskingsförbud. Även om en byggnad har pekats ut som särskilt värdefull i t.ex. ett kommunalt bevarandeprogram är det rent formellt endast en upplysning om att kommunen bedömer att byggnaden har sådana värden att den omfattas av förvanskingsförbudet. Byggnadsnämnden får i varje enskilt fall ta ställning till om byggnaden har sådana värden och i vilken mån den tänkta åtgärden strider mot förvanskingsförbudet eller inte.

Enligt bestämmelser i 9 kap. PBL är solfångare eller solcellspaneler som monteras utanpå en byggnads fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial i vissa fall bygglovsbefriade även om de medför att byggnadens yttre utseende

avsevärt påverkas. Undantaget från krav på bygglov gäller för alla typer av byggnader men följande kriterier ska vara uppfyllda:

- De ska monteras utanpå en byggnads fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial.
- De ska följa byggnadens form.
- De får inte monteras på byggnader eller inom bebyggelseområden som är särskilt värdefulla.
- De får inte monteras inom eller i anslutning till områden som är av riksintresse för totalförsvaret.
- Solenergianläggningen kräver inte bygglov enligt den detaljplan som gäller för området.

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har det nationella ansvaret för utveckling och förmedling av kunskap inom byggnadsvård och kulturarvsförvaltning. Verksamheten omfattar allt från forskning och metodutveckling till kunskapsspridning och nätverksbyggande inom metoder och material, konservering och förvaltning. Enligt RAÄ bidrar samverkan med forsknings- och utbildningsinstitutioner till en god överblick över kunskapsläget och att expertkunskapen upprätthålls.

RAÄ hänvisar till Materialguiden från 2013 för praktiska råd om vård av befintliga byggnadsmaterial, inklusive kunskap om materialens historia och egenskaper. Myndigheten hänvisar även till serien Vårda väl-blad som behandlar frågor som rör vården av kulturarvet. RAÄ samarbetar även bl.a. med länsstyrelser och andra statliga myndigheter som t.ex. Statens fastighetsverk och Boverket samt med läns museerna. Enligt RAÄ kan privatpersoner vända sig till läns museerna eller länsstyrelsen för att få råd om hur en byggnad ska vårdas eller för att söka olika byggnadsvårdsbidrag. Det finns även ideella aktörer som arbetar med frågor om byggnads- och kulturminnesvård. Som exempel kan nämnas Svenska byggnadsvårdsföreningen. Föreningen bedriver en riksomfattande verksamhet med målet att skydda, vårda och bevara byggnader och bebyggelsemiljöer från olika tidsepoker.

Bidrag till kulturmiljövård fördelas inom ramen för anslaget 7:2 inom utgiftsområde 17. Anslaget uppgår i år till drygt 300 miljoner kronor. Bidrag som fördelas av länsstyrelsen får ges till bl.a. vård av värdefulla kulturmiljöer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka vikten av att skydda kulturmiljön och bevara det historiska arvet. Det är en angelägen uppgift som har stor betydelse både för människors välbefinnande och för olika regioners attraktionskraft. Tillämpningen av PBL är emellertid i första hand en kommunal angelägenhet och utskottet finner inte skäl till ett tillkännagivande i enlighet med motionsyrkandena. Utskottet avstyrker motionerna 2023/24:32 (SD),

2023/24:79 (SD), 2023/24:81 (SD), 2023/24:903 (MP) yrkande 19 och 2023/24:1528 (MP).

Unescos kulturarvskonventioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Unescos världsarvskonvention och konventionen om tryggheten av det immateriella kulturarvet.

Jämför reservation 17 (V, MP).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2023/24:988 yrkande 7 att regeringen bör återkomma med en uppföljning av strategin för de svenska världsarven. Motionärerna menar att världsarvspolitiken måste vara aktiv och arbetet med strategin riskerar att ha försenats på grund av coronapandemin.

Per Bolund m.fl. (MP) menar i partimotion 2023/24:964 yrkande 9 att regeringen bör stödja FN:s arbete med världsarven. Motionärerna framhåller att de gemensamma kulturarven bl.a. är viktiga byggstenar i att skapa varaktig fred och samhörighet mellan världens folk.

Lars Beckman (M) framhåller i motion 2023/24:2407 att regeringen bör se över möjligheten att kulturskydda den svenska löshundsjakten. Motionären menar att Sverige som nation bör nominera jakt med löshund som ett immateriellt kulturarv i enlighet med Unesco:s konvention. Även Magnus Persson (SD) framhåller i motion 2023/24:187 att regeringen bör arbeta aktivt för att få upp jakt med löshund på Unescos världsarvslista.

Bakgrund

Unescos konvention om skydd för världens kultur- och naturarv från 1972 (SÖ 1985:8), även kallad Världsarvskonventionen, har som mål att bevara kultur- och naturarv. Konventionen kom till för att komplettera det arbete som Unesco utfört för att bevara kulturarvet i händelse av krig och konflikt, när det stod klart att även utveckling och förbättrad ekonomi var ett hot mot olika länders kultur- och naturarv. De länder som undertecknat konventionen kan nominera natur- och kulturmiljöer till världsarvslistan. Nomineringarna utvärderas av experter och beslut fattas av Unescos världsarvskommitté med representanter från medlemsländerna. Det finns över tusen världsarv, där drygt 900 är kulturarv, drygt 200 naturarv och knappt 40 kombinerade natur- och kulturarv. Sverige har för närvarande 15 olika världsarv. Länderna rapporterar vart femte år till Unesco om hur de arbetar med sina kultur- och naturarv. När det gäller kulturmiljöfrågor är det Riksantikvarieämbetet (RAÄ) som representerar

Sverige vid möten i Unescos världsarvskommitté eller vid Unescos generalkonferens.

Svenska Unescorådet har i uppdrag att bl.a. ge råd till regeringen om Unescos verksamhet och sprida kunskap om Unesco i Sverige. Rådet består av nio ledamöter som utses för fyra år i taget. De är verksamma inom Unescos ansvarsområden – utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation. Som stöd för sitt arbete har Svenska Unescorådet ett kansli på Utbildningsdepartementet. Sverige har liksom flertalet av Unescos medlemsländer även en permanent delegation vid Unesco.

RAÄ tog på uppdrag av regeringen 2019 fram en nationell världsarvsstrategi som ger en samlad beskrivning av hur Sverige arbetar med Unescos världsarvskonvention, inklusive inriktningen på arbetet till 2030. Arbetet ska bedrivas i linje med hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030 och strategin beskriver även mer i detalj olika myndigheters och aktörers roller och ansvar. Länsstyrelserna ansvarar t.ex. för att utse världsarvsråd efter förslag från lokala och regionala aktörer. Länsstyrelsen bör också se till att rådet tar fram en förvaltningsplan för världsarvet. Förvaltningsplanen ska även uppdateras och följas upp vid behov.

Länsstyrelsen ansvarar enligt strategin för att på regional nivå ta fram underlag till beredning av nya världsarv i samarbete med RAÄ, Naturvårdsverket och Svenska Unescorådet. Sveriges hållning till nya världsarv ska enligt strategin vara restriktiv med tanke på att europeiska länder dominerar stort bland länder som redan nominerat världsarv till Unesco.

Den svenska världsarvsstrategin nämner även ett antal förbättringsområden, bl.a. att arbetet med världsarvens förvaltningsplaner bör fortsätta att utvecklas. Strategin slår vidare fast olika roller och ansvar för arbetet med världsarven. Regionala och lokala aktörer bör också kunna anpassa världsarvsarbetet utifrån varje världsarvs specifika förutsättningar och behov. Arbetet på lokal och regional nivå behöver därför organiseras så att det bl.a. ger goda förutsättningar för medbestämmande och hållbart användande.

Unescos konvention om tryggheten av det immateriella kulturarvet antogs 2003. Konventionen undertecknades av Sverige 2011 (SÖ 2012:31). Institutet för språk och folkminnen ansvarar för arbetet med konventionen i Sverige. Länder som undertecknat konventionen ska upprätta nationella listor över värdefulla immateriella kulturarv. Sedan 2020 finns t.ex. ”Jakt med löshund” upptaget på Sveriges nationella lista över immateriella kulturarv under kategorin Natur och världsbilder. Övriga kategorier på den nationella listan är Berättande och muntliga traditioner, Framträdanden, Hantverk, Högtider och ritualer, Mattraditioner, Metodiska exempel, Musik och dans och Umgängesformer. Länder som undertecknat konventionen kan även nominera t.ex. en tradition eller ett hantverk till konventionens internationella lista.

Utskottets ställningstagande

Den svenska strategin för Unescos Världsarvskonvention slår fast olika roller och ansvar för arbetet med de svenska världsarven. Strategin nämner även ett antal förbättringsområden, bl.a. att arbetet med världsarvens förvaltningsplaner bör fortsätta att utvecklas. Enligt strategin bör regionala och lokala aktörer kunna anpassa världsarvsarbetet utifrån varje världsarvs specifika förutsättningar.

Utskottet välkomnar att Sverige är en aktiv part i Unescos arbete med konventionen om tryggheten av det immateriella kulturarvet. Sedan 2020 finns t.ex. ”Jakt med löshund” upptaget på Sveriges nationella lista över immateriella kulturarv under kategorin Natur och världsbilder.

Mot bakgrund av det arbete som pågår på området avstyrker utskottet motionerna 2023/24:187 (SD), 2023/24:964 (MP) yrkande 9, 2023/24:988 (V) yrkande 7 och 2023/24:2407 (M).

Minoritetsspråk och minoritetskultur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om minoritetsspråk och minoritetskultur.

Jämför reservation 18 (SD), 19 (V) och 20 (MP).

Motionerna

Nooshi Dadgostar m.fl. (V) framför i partimotion 2023/24:988 yrkande 10 att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att både de språk och de berättelser som fanns före 1809 och de som tillkommit senare får samma självklara utrymme när folkminnena ska nedtecknas och dokumenteras. Motionärerna menar att utvecklingen i Sverige efter 1809 har präglats av en strävan mot att åstadkomma enspråkighet, vilket inneburit förtryck av olika minoriteter.

Runar Filper m.fl. (SD) menar i kommittémotion 2023/24:349 yrkande 9 att tillämpningen av de lagreglerade bestämmelserna om god ortnamnsred ska kunna skärpas. Enligt motionärerna bör regeringen återkomma med förslag om hur tillämpningen av de lagreglerade bestämmelserna om god ortnamnsred ska skärpas så att både de svenska och de samiska namnen exponeras på t.ex. fjällkartan på ett tydligt sätt.

Runar Filper m.fl. (SD) menar i kommittémotion 2023/24:351 yrkande 2 att regeringen bör se över hur insamlande och levandegörande av de estlandssvenska, finlandssvenska, toredalsfinska och samiska immateriella kulturarven kan stärkas. Motionärerna menar även i yrkande 8 att regeringen bör se över möjligheterna att stärka Institutet för språk och folkminns arbete med att nedteckna och bevara berättelserna om den skogsfinska folktron.

Motionärerna menar att berättelserna från de finska skogarna är fascinerande att ta del av och att befolkningen hade en folktro som var helt okänd för den svensktalande befolkningen.

Michael Rubbestad m.fl. (SD) framför i kommittémotion 2023/24:360 yrkande 1 att regeringen bör låta utreda möjligheterna att ytterligare tillgängliggöra kulturarv tillhörande de nationella minoriteterna. Motionärerna menar att samhället är skyldigt att värna och vårda de nationella minoriteternas historiska, kulturella och språkliga variationer. Enligt motionärerna är det även viktigt att värna individens frihet att själv välja tillhörighet eller tillhörigheter, och med anledning därav bör de nationella minoriteternas kulturarv göras mer tillgängligt.

Amanda Lind m.fl. (MP) uppmanar i kommittémotion 2023/24:1524 yrkande 19 regeringen att gå vidare med förslagen om en kultursamlande verksamhet för tornedalningar, kväner och lantalaiset, vilket bl.a. innebär att inrätta ett permanent center för tornedalsk historia och kultur. Enligt motionärerna saknas i dag en institution som på bred front samlar kunskap om de tornedalska frågorna. Amanda Lind m.fl. (MP) framför vidare i kommittémotion 2023/24:2446 yrkande 20 att staten bl.a. bör uppmantra användandet av Ortsnamn på samiska. Enligt motionärerna behöver det samiska även ta större plats i det offentliga rummet, t.ex. på tv, i tidningar, i radio och vid offentliga tillställningar.

Bakgrund

Sverige ratificerade 2000 Europarådets två konventioner som rör minoriteter, ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ2000:2) och europeisk stadga om landsdels- och minoritetsspråk (SÖ 2000:3). Ratificeringen innebar att Sverige måste avgöra vilka minoriteter och språk som skulle omfattas. Konventionerna innehåller inga tydliga definitioner av vad som ska avses med begreppet minoritet men för att ett språk ska omfattas av minoritetsspråkskonventionens skydd måste det uppfylla huvudkraven att det är

- ett språk som av hävd används i ett visst territorium inom en stat av medborgare i den staten, som utgör en grupp, som till antalet är mindre än resten av befolkningen i den staten
- ett språk som är annorlunda än det eller de officiella språken i den staten; det innefattar inte vare sig dialekter av det eller de officiella språken i staten, eller språk som talas av invandrare.

Minoritetsspråkskonventionen omfattar även s.k. territoriellt obundna språk med definitionen:

språk som används av medborgare i en stat som avviker från det eller de språk som används av resten av befolkningen i den staten, men som, trots att de av hävd används inom den statens territorium, inte kan identifieras med en bestämd del av den.

I samband med ratificeringen bedömdes att samiska, finska, meänkieli, romani chib, och jiddisch uppfyller minoritetsspråkskonventionens kriterier. Samiska, finska och meänkieli ansågs ha historisk geografisk anknytning medan romani chib och jiddisch bedömdes som territoriellt obundna språk i Sverige (prop. 1998/99:143 s. 33 f.). Konventionerna ställer krav på att minoritetsspråken ska regleras i lag. Språklagen (2009:600) anger att de fem minoritetsspråken har ställning som nationella minoritetsspråk i Sverige och att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja minoritetsspråken. Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk reglerar bl.a. rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar samt bestämmelser om äldreomsorg. Lagen innehåller också bestämmelser om uppföljning av tillämpningen av lagen.

I mars 2021 tillsatte den dåvarande regeringen en sannings- och försoningskommission med uppdrag att utreda kränkningar och övergrepp mot tornedalingar, kväner och lantalaiset till följd av 1800- och 1900-talens assimileringspolitik (dir. 2020:29).

Kommissionen lämnade ett delbetänkande den 16 maj 2022, Då människovärdet mättes – Exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset (SOU 2022:32). I delredovisningen presenterade kommissionen sitt arbetssätt i nära samråd med minoriteten samt kartläggningen och analysen från forskningsrapporter som rör rasbiologiska föreställningar, rasbiologernas agerande och rasbiologins konsekvenser.

Kommissionen lämnade sitt slutbetänkande i november 2023, Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset (SOU 2023:68). Enligt kommissionen har försvenskningsspolitiken inneburit att minoritetens språk, kultur och identitet nedvärderats, skambelagts och osynliggjorts. Konsekvensen har enligt kommissionen blivit att meänkieli minskat i användning och inte förts vidare till nästa generation annat än i begränsad utsträckning.

Kommissionen lämnar förslag på åtgärder, bl.a. att erkänna kväner och lantalaiset som en del av den nationella minoriteten tornedalingar, ge stöd till etablerandet av ett huvudmuseum, ge stöd till inrättande av ett informationscentrum, ge Forum för levande historia ett utökad uppdrag i syfte att synliggöra historiska övergrepp och kränkningar av minoriteten, öka organisationsbidraget till minoritetsorganisationerna, se till att förstasändningar och det samlade utbudet av programverksamhet i public service på meänkieli ökar, ge Vetenskapsrådet i uppdrag att genomföra en forskningssatsning om minoritetens historia, språk och samhälle, se till att minoriteten får representation i ornamnsrådet och se till att återbördande av mänskliga kvarlevor omfattar minoriteten. Kommissionens betänkande SOU 2003:68 har remitterats och remissvaren ska ha kommit in till Kulturdepartementet senast den 15 april 2024.

Den dåvarande regeringen tillsatte i juni 2022 en utredning om att lämna förslag på en nationell strategi för stärkande av judiskt liv i Sverige (dir. 2022:78). I uppdraget ingick att lämna förslag på hur överföringen av judisk

kultur och jiddisch till dagens unga och framtida generationer skulle kunna stärkas. Utredningen har, utöver detta, bl.a. haft i uppdrag att beskriva förutsättningarna för att leva ett judiskt liv i Sverige med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om skydd för nationella minoriteter och minoritetsspråk. Utredningen lämnade i januari 2024 sitt betänkande Ett starkt judiskt liv för framtida generationer – Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 (SOU 2024:3) med förslag på åtgärder och målsättningar. Utredningen betonar bl.a. den judiska gemenskapens behov av trygghet och säkerhet, att judisk kultur blir synliggjord och att det judiska kulturarvet vårdas.

Den dåvarande regeringen tillsatte 2021 en kommitté i form av en sanningskommission med uppgift att kartlägga och granska den politik som förts gentemot samerna i ett historiskt perspektiv och dess konsekvenser för det samiska folket (dir. 2021:103). Enligt direktiven ska kommissionen synliggöra och sprida kunskap om samernas erfarenheter och kommissionens slutsatser samt lämna förslag på åtgärder som bidrar till upprättelse och främjar försoning. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 december 2025.

Samiskt språkcentrum finns för närvarande på två orter, Tärnaby (Dearna) och Östersund (Staare). Språkcentrums uppdrag är att främja och stimulera till ökad användning av de samiska språken, stärka de samiska talarna, utveckla metoder för språkrevitalisering samt verka för att synliggöra och öka statusen för de samiska språken. Enligt regleringsbrevet för 2024 ska Sametinget särskilt prioritera insatser för att stärka samiska språk bland barn och ungdomar. Sametinget ska även i dialog med Institutet för språk och folkminnen (Isuf) ta fram indikatorer som gör det möjligt att följa de samiska språkens utveckling över tid och senast den 31 mars 2025 lämna en lägesrapport till Regeringskansliet om situationen för de samiska språken och resultatet av det samlade språkarbetet. Enligt regleringsbrevet för 2024 ska Sametinget även redovisa hur myndigheten har bistått Isuf i dess arbete i Unescos kommitté för konventionen om tryggheten av det immateriella kulturarvet och hur Sametinget under året har bidragit till det fortsatta genomförandet av konventionen i Sverige.

Frågan om god ortnamnsred regleras i 1 kap. kulturmiljölagen. Vid statlig och kommunal verksamhet ska god ortnamnsred iakttas. Det innebär enligt lagen att

- hävdvunna ortnamn inte ändras utan starka skäl
- ortnamn i övrigt stavas enligt vedertagna regler för språkriktighet, om inte hävdvunna stavningsformer talar för annat
- påverkan på hävdvunna namn beaktas vid nybildning av ortnamn
- namn på svenska, samiska, finska och meänkieli så långt möjligt används samtidigt på kartor samt vid skyltning och övrig utmärkning i flerspråkiga områden.

Lantmäteriet beslutar i ärenden som gäller god ortnamnsred men Sametinget får yttra sig. Enligt Sametinget kan ortnamn och vägs skyltar synliggöra de

samiska språken, höja statusen på språken och fylla en viktig funktion i revitaliseringsarbetet. Sametinget har sedan 2018 i uppgift att yttra sig i ärenden om fastställande av samiska ortnamn och i frågor om personnamn med samisk anknytning.

Sedan 2022 driver Isof språkcentrum för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska. Nationella språkcentrum ska ge stöd och kunskap som underlättar för språkbärare i hela landet att behålla, ta tillbaka och utveckla sitt språk. Språkcentrum för finska finns i Uppsala, för meänkieli i Kiruna och Övertorneå och för jiddisch och romska i Stockholm.

Regeringen gav i december 2020 Kungl. biblioteket (KB) i uppdrag att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek för respektive språkgrupp (Ku2020/02691). Enligt KB hade fyra av fem nationella minoritetsspråk redan bibliotek som ansågs kunna fungera som resursbibliotek: Samernas bibliotek i Jokkmokk (samiska), Judiska biblioteket i Stockholm (jiddisch), Nordkalottbiblioteket i Övertorneå (meänkieli) och Finlandsinstitutets bibliotek i Stockholm (finska). I regleringsbrevet för 2023 fick KB tilläggsuppdraget att inrätta funktionen resursbibliotek för romani chib och romer i Malmö, i enlighet med ett förslag som KB tog fram 2022. Biblioteken i Malmö⁴ har ett nationellt ansvar för att stärka den romska minoritetens språk och litteratur samt att vara ett stöd för landets folkbibliotek i romska frågor. Ett romskt folkbibliotek är under uppbyggnad och kommer att vara lokaliserat inne i Malmö stadsbibliotek.

Isuf bedriver även språkvård för minoritetsspråken genom att ge språkliga råd och rekommendationer, ta fram ordlistor och termer och följa språkens utveckling i Sverige. Isuf fördelar även bidrag till åtgärder för de nationella minoritetsspråken.

Isuf har även ett mer generellt uppdrag att samla in, bygga upp och sprida kunskap om språk och kultur i Sverige. Det innebär bl.a. att vara experter på det svenska språket samt dialekter, ortnamn och personnamn samt folklig kultur, vardagsliv och traditioner i Sverige. Isuf har även ansvar för en omfattande insamling och arkivering av dialekter, folkminnen och namn.

Bidrag till de nationella minoriteternas språk och kultur fördelas bl.a. av Statens kulturråd (Kulturrådet). Som en del av arbetet för utveckling, främjande och bevarande av de nationella minoritetsspråken fick Kulturrådet i mars 2022 i uppdrag att under 2022–2024 arbeta med litteratur- och läsfrämjande åtgärder för de nationella minoritetsspråken (Ku2022/00583) med slutrapportering senast den 31 januari 2025. I uppdraget ingår att främja utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken samt att genomföra läsfrämjande insatser. Åtgärder riktade mot barn och unga ska särskilt prioriteras. Kulturrådet lämnade en delredovisning den 28 november 2023 som kortfattat beskriver det inledande arbete med uppdraget.

⁴ Biblioteken i Malmö är samlingsnamnet på biblioteksorganisationen i Malmö, bestående av ett stadsbibliotek och tolv områdesbibliotek.

Även Sametinget fördelar bidrag till samisk kultur. Enligt Sametingets regleringsbrev för 2024 får ca 22,9 miljoner kronor inom ramen för anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete, utgiftsområde 17 användas för detta ändamål. Sametinget har även i uppdrag att i dialog med Länsstyrelsen i Stockholms län verka för att minoritetspolitikens fastställda mål uppnås och för ökad kunskap om de nationella minoriteterna och deras rättigheter och redovisa utvecklingen på området. Stiftelsen Ájtte – Svenskt Fjäll- och Samemuseum får 1,5 miljoner kronor i statsbidrag för 2024 inom ramen för anslaget 8:3 Bidrag till vissa museer. För åren 2024–2026 förstärks anslaget 1:2 med 2 miljoner kronor årligen för förstärkt bidrag till Giron Sámi Teáther i Kiruna. Det förstärkta bidraget syftar enligt regeringen till att ge teatern ökade möjligheter att utveckla och bedriva sin rikstäckande verksamhet (prop. 2023/24:1, utg.omr. 17, s. 21).

Enligt förordningen (2010:1058) om statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter och läsförmedlande insatser får bidrag inom ramen för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter, utgiftsområde 17, lämnas till bl.a. litteratur på minoritetsspråk. Förordningen (2016:989) om statsbidrag till film möjliggör bidrag inom ramen för anslaget 10:1 Filmstöd, utgiftsområde 17, för att bl.a. öka tillgängligheten till film på de nationella minoritetsspråken.

Lunds universitet (jiddisch), Stockholms universitet (finska), Umeå universitet (meänkieli och samiska) och Södertörns högskola (romani chib) har i uppdrag att under 2022–2024 stärka och utveckla arbetet med revitalisering och bevarande av minoritetsspråken (Ku2022/00584). Arbetet anses på sikt kunna bidra till att stärka kompetensförsörjningen av minoritetsspråkskunnig personal inom den offentliga sektorn. Enligt uppdragen ska lärosätena lämna delredovisningar senast den 1 december 2022 respektive 2023 samt slutrapportera uppdraget den 31 januari 2025.

I sändningstillstånden för public service-företagen 2020–2025 (Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB) har villkoren för sändningar på de nationella minoritetsspråken förändrats i syfte att fokusera på nytt utbud snarare än på total sändningstid. De s.k. förstasändningarna på de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska ska öka under tillståndsperioden jämfört med 2019 års nivåer. Public service-företagen ska ta hänsyn till de språkliga behoven hos barn och unga som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper eller är teckenspråkiga. De tre public service-företagen får sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser med anledning av sändningsvillkoren för nationella minoritetsspråk. Företagen ska även ha en kontinuerlig dialog med de berörda grupperna.

Riksantikvarieämbetet gjorde under 1998–2001 en särskild satsning för att bevara det samiska kulturarvet och lyfta fram samiska kulturmiljöer. Arbetet har därefter fortsatt. Programmet för perioden 2021–2025 är det femte i ordningen. Programmet ska ge en nulägesbeskrivning och ökad kunskap om samiska kulturmiljöer som kan användas vid samhällsplanering,

bidragsfördelning och forskning. Stiftelsen Gaaltije i Östersund är projektägare 2021–2025.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar uppfattningen att det är mycket angeläget att stärka de nationella minoriteternas språk och kultur. Det är också viktigt att minoriteternas historia blir mer allmänt känd och synliggjord. Som framgår ovan görs omfattande insatser på området. Mot den bakgrunden och eftersom beredningen av de förslag som har lämnats inte bör föregripas avstyrker utskottet motionerna 2023/24:349 (SD) yrkande 9, 2023/24:351 (SD) yrkandena 2 och 8, 2023/24:360 (SD) yrkande 1, 2023/24:988 (V) yrkande 10, 2023/24:1524 (MP) yrkande 19 och 2023/24:2446 (MP) yrkande 20. Utskottet kommer att fortsätta att noga följa arbetet på området.

Repatriering av samiska föremål och kvarlevor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om repatriering av samiska föremål och kvarlevor.

Jämför reservation 21 (S) och 22 (MP).

Motionerna

Ida Karkiainen m.fl. (S) framför i kommittémotion 2023/24:2685 yrkande 17 att flera statliga institutioner fortfarande har kvarlevor från den samiska ursprungsbefolkningen. Enligt motionärerna är det rimligt att staten tar sitt ansvar och regeringen bör därför genomföra en kartläggning i syfte att kunna repatriera samiska kvarlevor.

Även Lawen Redar m.fl. (S) framför i kommittémotion 2023/24:2686 yrkande 19 krav på repatriering av samiska kvarlevor och menar att det är rimligt att staten tar sitt ansvar för kartläggning och repatriering av samiska kvarlevor.

Amanda Lind m.fl. (MP) framför i kommittémotion 2023/24:2446 yrkande 4 att det stora problemet med såväl repatriering av samiska kvarlevor som samiska föremål och offergåvor är ekonomiska resurser. Motionärerna menar att staten ska ta huvudansvaret för finansieringen av processerna med repatriering.

Bakgrund

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) redovisade 2020 rapporten God samlingsförvaltning: stöd i hantering av mänskliga kvarlevor i museisamlingar, vad som bör vara professionell praxis för hantering av mänskliga kvarlevor i

museisamlingar utifrån olika forskningsperspektiv och etiska frågeställningar. Syftet var att ge stöd till museerna i deras arbete med att ta fram egna styrdokument och rutiner i ärenden om identifiering, restitution och repatriering av mänskliga kvarlevor. RAÄ publicerade även samma år rapporten God samlingsförvaltning: stöd för museer i återlämnandeärenden, som beskriver aktuella internationella regelverk och överenskommelser om återlämnande. Rapporten ger även exempel på föremål som kan vara aktuella för återlämnande samt olika perspektiv och förhållningssätt som är viktiga att beakta vid återlämnandeärenden.

Riksdagen tillkännagav i april 2022 för regeringen att staten bör, som en del i försoningsarbetet med det samiska folket, skynda på återlämnandet av samiska kvarlevor genom att ta ett större ansvar för de rättsliga, ekonomiska och administrativa processerna. Enligt tillkännagivandet bör de juridiska, ekonomiska och praktiska förutsättningarna för att nå ett sammanhållet regelverk för identifiering och återbördande av samiska föremål och kvarlevor utredas. Vikten av att statliga samlingar inventeras betonas eftersom mänskliga kvarlevor och vissa föremål införlivades i samlingarna under perioder när synsätten på vad som var legitima sätt att förvärva föremål var annorlunda än i dag (bet. 2021/22:KrU6 punkt 1, rskr. 2021/22:265).

Regeringen gav 2023 i uppdrag till RAÄ att analysera förutsättningarna för att identifiera och återbörda samiska föremål och mänskliga kvarlevor samt analysera och beskriva förutsättningarna för ett s.k. sammanhållet regelverk för detta. Uppdraget skulle genomföras i samverkan med bl.a. Sametinget, Svenska kyrkan, länsstyrelserna samt övriga möjliga innehavare eller mottagare av samiska föremål och samiska mänskliga kvarlevor.

RAÄ redovisade i september 2023 uppdragets första del med rapporten Förutsättningar för identifiering och återlämnande av samiska föremål och samiska mänskliga kvarlevor.

Enligt RAÄ påverkar ett flertal lagar förutsättningarna för såväl återlämnande av samiska föremål som återlämnande och återbegravning av samiska mänskliga kvarlevor. Majoriteten av samverkansparterna upplever emellertid att regelverket och befintliga stöddokument fungerar väl. RAÄ:s bedömning är därför att det inte finns några betydande juridiska hinder för dessa processer. Trots att det enligt rapporten råder samstämmighet mellan samverkansparterna om att de samiska mänskliga kvarlevorna ska återlämnas försvåras återlämnandet av vissa praktiska förutsättningar. Det kan ibland råda osäkerhet kring vilka samiska föremål som kan vara aktuella för återlämnande, vem som kan framställa krav, vem som ska vara mottagare och vem på mottagarsidan man bör ha kontakt med. Olika företrädare kan också ha varierande syn på hur återlämnandefrågorna ska hanteras. RAÄ bedömer därför att arbetet med återlämnandeärenden skulle underlättas om det fanns en samordnande funktion dit man kan vända sig för råd och stöd. De flesta samverkansparter anser att Sametinget är den naturliga samlande parten på mottagarsidan.

Hela återlämnandeprocessen, av både samiska föremål och samiska mänskliga kvarlevor, är enligt RAÄ förenad med kostnader. Det kan bl.a. gälla behov av proveniensforskning, föremålshantering, transporter, ceremonier och gravsättning, markberedning och arkeologiska undersökningar. När det gäller återlämnade museiföremål behövs också resurser för framtida förvaltning och tillgängliggörande. Det finns i dag ingen fastställd fördelning av kostnaderna och det saknas för samtliga parter särskilt avsatta resurser. RAÄ:s bedömning är därför att bristen på ekonomiska resurser och oklarheten kring hur kostnaderna ska fördelas utgör de största hindren för en väl fungerande process.

RAÄ kommer att slutredovisa uppdraget senast den 31 mars 2024 och i slutrapporten återkomma till uppdraget att analysera och beskriva förutsättningarna för ett s.k. sammanhållet regelverk.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att regeringen 2023 gav RAÄ i uppdrag att analysera förutsättningarna för att identifiera och återbörda samiska föremål och mänskliga kvarlevor samt analysera och beskriva förutsättningarna för ett s.k. sammanhållet regelverk för detta. Utskottet noterar att RAÄ i sin delrapportering från september 2023 bedömer att det inte finns några betydande juridiska hinder för dessa återlämnandeprocesser. Utskottet kommer att följa frågan noga och inväntar RAÄ:s slutredovisning av uppdraget. Motionerna 2023/24:2446 (MP) yrkande 4, 2023/24:2685 (S) yrkande 17 och 2023/24:2686 (S) yrkande 19 avstyrks med hänvisning till pågående arbete.

Internationella frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att skydda den kristna kulturen i Syrien och Irak samt att uppmärksamma Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln.

Jämför reservation 23 (V).

Motionerna

Rasmus Giertz m.fl. (SD) uppmanar regeringen i kommittémotion 2023/24:495 yrkande 13 att i internationella sammanhang intensifiera sina insatser och verka för att skydda de uråldriga kulturerna i Syrien och Irak som är förbundna med områdets kristna historia. Enligt motionären bör regeringen uppmärksamma de humanitära och kulturella värden som redan gått förlorade eller håller på att gå förlorade i inbördeskrigens Syrien och Irak.

Tony Haddou m.fl. (V) menar i kommittémotion 2023/24:463 yrkande 7 att regeringen ska ta initiativ till en vitbok om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln och med utgångspunkt i denna förbereda en ursäkt för de handlingar som har begåtts. Motionärerna vill vidare i yrkande 8 att riksdagen uppmanar regeringen att göra den 9 oktober till en nationell minnesdag för att hedra offren för den svenska transatlantiska slavhandeln. Enligt motionärerna frigavs den 9 oktober 1847 den sista slaven i svensk ägo på den dåvarande svenska kolonin Saint-Barthélemy.

Bakgrund

Regeringen hänvisar i skrivelse 2022/23:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2022 till EU:s breda engagemang för Iraks demokratiska och ekonomiska utveckling via bl.a. EU:s rådgivande uppdrag till stöd för en reform av den civila säkerhetssektorn i Irak (EUAM Irak). Enligt Europeiska unionens råd⁵ har EUAM Irak sitt säte i Bagdad med närvaro i Erbil med uppgift att bistå vid utvecklingen och genomförandet av Iraks nationella säkerhetsstrategi och andra nationella säkerhetsprioriteringar. Det omfattar bl.a. stöd till institutionella reformer, bekämpning av organiserad brottslighet, korruptionsbekämpning, skydd av kulturarvet, integrerad gränsförvaltning och terrorismbekämpning. Uppdraget inleddes den 16 oktober 2017 efter en begäran om stöd från Iraks regering och har förlängts till 2024.

Saint-Barthélemy hade vid förvärvet 1784 ca 750 invånare, varav ca 300 förslavade. Ön utropades 1785 till frihamn och köpmän lockades till Saint-Barthélemy genom förmånliga handelsvillkor. Den svenska kolonin fick viss betydelse som neutral handelsplats.

Kolonins vita invånare lydde under svensk lag. De svarta invånarna, både förslavade och s.k. fria svarta, reglerades av svensk slavlagstiftning. Den första omfattande svenska slavlagen infördes 1787 och förblev giltig fram till slaveriets avskaffande 1847.

Efter agitation av brittiska och svenska slaverimotståndare beslutade riksdagen 1845 att slaveriet i kolonin skulle avskaffas. Staten friköpte de förslavade, och slavägarna komparerades för förlusten av sin egendom. Den sista svenska slaven frigjordes den 9 oktober 1847. Saint-Barthélemy övergick i mars 1878 i fransk ägo.

Regeringen gav 2021 Forum för levande historia i uppdrag att genomföra insatser för att öka kunskapen om Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln och slaveriet. I uppdraget ingick bl.a. att ta fram och sprida utbildningsmaterial, vilket nu finns tillgängligt på Forum för levande historias webbplats. Undervisningsmaterialet syftar till att öka kunskapen om Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln och slaveriet.

⁵ Pressmeddelande 2022-07-19.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att Forum för levande historia har tagit fram ett utbildningsmaterial som syftar till att öka kunskapen om Sveriges deltagande i den transatlantiska slavhandeln och slaveriet. Utskottet vill även lyfta fram de insatser som Europeiska unionen gör i länderna Syrien och Irak för att stödja en demokratisk och fredlig utveckling.

Utskottet anser att det inte finns skäl att rikta något tillkännagivande till regeringen med anledning av dessa frågor och motionerna 2023/24:463 (V) yrkandena 7 och 8 samt 2023/24:495 (SD) yrkande 13 avstyrks.

Motioner som bereds förenklad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som beretts i förenklad ordning.

Jämför särskilt yttrande 1 (SD) och 2 (MP).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare under valperioden berett motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som yrkandena i bilaga 2. Detta har gjorts i betänkandena 2022/23:KrU6 och 2022/23:KrU8. Riksdagen avslög motionsyrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Reservationer

1. Museernas villkor, punkt 2 (S)

av Lawen Redar (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S) och Ewa Pihl Krabbe (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 21,
bifaller delvis motion
2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motionerna
2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 9 och
2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 11.

Ställningstagande

Reformen med fri entré på de statliga museerna gjorde det möjligt för många fler att ta del av vårt gemensamma kulturarv. Vi anser att det är mycket viktigt att fler grupper än de museivana besöker våra museer. Vi vill inte bara ha fri entré utan vi vill också ge fri entré-museerna i uppdrag att aktivt arbeta för att bredda besöksdeltagandet. Vi tror att detta måste vara ett långsiktigt uppdrag som sträcker sig över en längre tid och fri entré är grunden för att det ska lyckas. Vi motsatte oss att den fria entrén till de statliga museerna försvann och vi vill också verka för att det på sikt blir fri entré även till de regionala museerna.

Vad som ovan anförts bör riksdagen ge regeringen till känna.

2. Museernas villkor, punkt 2 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 2 och 9,
bifaller delvis motion

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 21 och
avslår motion

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 11.

Ställningstagande

För mig har syftet med fri entré till de statliga museerna varit att göra det möjligt för alla att ta del av vårt gemensamma kulturarv och museernas samlingar. Jag vill att museerna ska ses som en del av en kulturell allmännytta som alla invånare har rätt till, en gemensam skatt. Precis som det är möjligt för alla att besöka ett bibliotek gratis och ta del av kunskapen där vill jag att den kunskapsbank som museerna utgör ska vara tillgänglig för alla.

Finansieringsmodellen behöver emellertid finslipas så att ett ökat antal besökare inte urholkar budgeten för andra viktiga uppgifter. Insatser behövs också för att nya grupper ska hitta till museerna. I dag har t.ex. endast ett fåtal anställda museipedagoger en pedagogisk utbildning och det finns i dag ingen specifik utbildning för museipedagoger. Jag menar att det skulle kunna höja kvaliteten ytterligare på det museipedagogiska arbetet om det fanns en särskild utbildning för den rollen.

Med tanke på museernas olika behov vill jag därför att museerna ska ha goda resurser att jobba för att nå ut bredare och kunna välkomna andra besökare. På längre sikt bör också fler museer ha fri entré. På regional nivå har många av läsmuseerna redan tagit bort sina inträdesavgifter och det är mycket viktigt eftersom läsmuseerna har stor potential att nå människor i hela landet.

Jag menar att regeringen bör tillsätta en utredning av fri entré-reformen och se över möjligheten och kostnaderna för att gälla läsmuseerna, stiftelsemuseerna och privata museer. Utredningen bör även föreslå en modell där bidragsformerna indexeras i enlighet med besöksutvecklingen.

3. Museernas villkor, punkt 2 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 11 och
avslår motionerna

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 2 och 9 samt

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 21.

Ställningstagande

Våra centralmuseer och nationalscener måste ges goda förutsättningar att hantera situationen med inflation, höjda hyror och i vissa fall behov av renovering av lokaler. Jag välkomnar att hyresmodellen för vissa kulturfastigheter ska ses över igen, men det är inte tillräckligt och det berör enbart fem nationella fastigheter. Centralmuseerna och nationalscenerna behöver, här och nu, få ersättning för höjda lokalhyror utan att det inkräktar på verksamheten. Nationalmuseum ska inte behöva hålla stängt två dagar i veckan för att staten inte skjuter till medel för hyran.

Dessutom anser jag att den pågående översynen av Statens fastighetsverks hyresmodell även bör omfatta frågan om hur hyressituationen och villkoren för kulturfastigheter och lokaler för kulturverksamheter generellt kan förbättras.

Vad som ovan anförts bör riksdagen ge regeringen till känna.

4. Museilagens utfall, punkt 3 (V, MP)

av Amanda Lind (MP) och Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Den nya museilagen som infördes 2017 slog på ett tydligare och mer långsiktigt sätt fast museernas fria ställning, roll och funktion genom ett generellt ramverk för det allmänna museiväsendet. Riksantikvarieämbetet gjorde 2019 en första genomlysning av hur arbetet med den nya museilagen gått. Riksantikvarieämbetet menade att museilagen skapat en grundstruktur för en fortsatt samlad innehållslig diskussion om museerna och museiområdet. Lagen hade även fått effekt på museernas förvaltning av sina samlingar men inte i alla verksamheter som lagen reglerar. Det hade dessutom inte alltid genomförts konkreta insatser i fråga om ansvarsfördelningen mellan huvudmän och museer.

Det har nu gått ytterligare tid och det är dags att se över vad lagen har fått för effekter och om det behövs nya insatser eller förändringar för att förbättra förutsättningarna för det allmänna museiväsendet. Regeringen bör därför se

över museilagens utfall och konsekvenser för att sedan presentera förslag på åtgärder.

5. Fornminnen och fornminnesvård, punkt 4 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Anna-Lena Hedberg (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:362 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 2,
2023/24:377 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12 och
2023/24:1734 av Fredrik Malm (L) yrkande 1,
bifaller delvis motion
2023/24:1734 av Fredrik Malm (L) yrkande 2 och
avslår motion
2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

I Sverige finns mer än 4 000 runinskrifter med budskap och meddelanden som sträcker sig från 200-talet och in i nyare tid. De utgör de äldsta bevarade originaldokumenten på det svenska språket och är därför en viktig länk till vår historia. Även om runor från början fanns inom hela det germanska språkområdet, var det i Skandinavien som de hade störst utbredning och användes under längst tid.

Det finns tyvärr många hållristningar och runstenar, som förvisso är skyddade, men som är i dåligt skick. Vägskyltar är nergångna, informationsskyltar har förfallit och parkeringar och stigar är i uselt skick. Det värsta är att själva lämningarna är i ett bedrövligt skick. Den röda färgen som för flera decennier sedan fylldes i runor och hållristningar är sedan länge borta. Besökare kan knappt urskilja vare sig runor eller hållristningar.

De praktiska vård- eller konserveringsinsatserna i fält är något som länsstyrelserna beslutar om och endast de får beställa åtgärder som t.ex. rengöring. Detta är en ordning som innebär att bevarandet av runstenar inte är likvärdigt i hela landet. Vården av runstenar måste ses över så att våra unika runstenar och hållristningar kan bevaras på ett bättre sätt för framtida generationer i Sverige.

Tidsgränsen för vad som ska anses vara ett fornfynd hindrar allmänheten från att bidra till att hitta föremål med arkeologiskt värde. Föremål som härrör

från tiden före 1850 är vanliga, och man kan hitta sådana föremål även oavsiktligt. I dag måste man alltså sluta söka när man hittar ett föremål från tiden före 1850. Vi föreslår att årtalet för att klassa föremål som fornyfynd ändras från 1850 till 1632, året för Gustav II Adolfs död. Föremål som härrör från tiden före 1632 ska kunna rapporteras in i ett registersystem och lämnas in till respektive länsmuseum.

Vad som ovan anförs bör riksdagen ge regeringen till känna.

6. Fornminnen och fornminnesvård, punkt 4 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 7 och avslår motionerna

2023/24:362 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 2,

2023/24:377 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 12 och

2023/24:1734 av Fredrik Malm (L) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Bevarandet av kulturminnen är ett givet uppdrag för vårt samhälle men lagstiftningen på detta område kan ibland medföra komplikationer vid t.ex. exploatering av nya områden. Det finns anledning att utvärdera kulturmiljölagstiftningen när det gäller den inlösenersättning som en upphittare får om fyndet sker under andra omständigheter än i närheten av en fornlämning med syftet att ge större möjlighet att upphittaren av fornyfynd får ersättning för hela fyndet. Enligt nu gällande lagstiftning är det bara det föremål som upphittas som man kan få ersättning för och inte ifall en arkeologisk utgrävning skulle visa att det finns fler föremål på samma plats. Jag vill därför att regeringen låter utvärdera kulturmiljölagstiftningen när det gäller den inlösenersättning som en upphittare får om fyndet sker under andra omständigheter eller på annat ställe än kring en fornlämning, i syfte att ge större möjlighet för upphittaren av fornyfynd att få ersättning för hela fyndet.

7. Arkivutredningen, punkt 5 (S, V, MP)

av Amanda Lind (MP), Lawen Redar (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 5 och
2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 17.

Ställningstagande

Arkivutredningen lämnade i december 2019 sitt betänkande Härifrån till evigheten (SOU 2019:58) med bedömningar och förslag om hur reglering, myndighetsstyrning och statsbidrag på arkivområdet kan förtydligas, ändras och utvecklas. Utredningen konstaterade att arkivsektorn under lång tid pekat på behovet av teknisk utveckling. Man föreslog att en ny arkivlag skulle ersätta den gamla och att finansieringsmodellen för överlämnande av arkiv delvis skulle förändras. I maj 2022 kom även Riksarkivets rapport om de behov myndigheten identifierat, bl.a. med anledning av Arkivutredningen. Riksarkivet redovisar ett antal områden där myndigheten ser ett behov av utökade befogenheter. Riksarkivet menar att dagens säkerhetspolitiska läge kräver att samhällsviktig information, oavsett vem som producerat den, identifieras och bevaras. Det kan beröra offentligfinansierad verksamhet inom skola och sjukvård såväl som privata aktörer som idag inte har samma ansvar som myndigheter när det gäller allmänna handlingar. Vi menar att flera av förslagen är intressanta. Det är viktigt att arkiven ses både som en betydande del av vårt kulturarv och som en förutsättning för demokrati genom att säkra tillgången till allmänna handlingar. Regeringen bör därför skyndsamt lägga fram en proposition på området utifrån Arkivutredningens förslag.

8. Samiskt arkiv, punkt 6 (S)

av Lawen Redar (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S) och Ewa Pihl Krabbe (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2685 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 16.

Ställningstagande

De nationella minoriteternas språk och kultur måste bevaras, utvecklas och överföras till framtida generationer. En åtgärd vi vill se är att skapa ett sammanhållet samiskt riksarkiv som ska hanteras av Sametinget. En motsvarande lösning finns bl.a. i Finland genom ett samarbete mellan det finska Sametinget och det finländska Riksarkivet. Sverige saknar något liknande och vi vill att regeringen verkar för att även Sverige inrättar ett samlat samiskt arkiv.

9. Krisberedskap, punkt 7 (S)

av Lawen Redar (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan (S),
Magnus Manhammar (S) och Ewa Pihl Krabbe (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 23 och
avslår motionerna
2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14 samt
2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 15.

Ställningstagande

Förstörelse av kulturarv i krig kan enligt forskning vara ett avsiktligt sätt att åstadkomma historierevision, etnisk eller kulturell rensning och psykologisk påverkan på ett samhälle. Vid förstörelse av kulturarv möjliggörs en historieskrivning som gynnar den auktoritära ideologiska viljan. Detta effektiva grepp försvårar för den fria forskningen att förankra historieskrivningen i empiri men ödelägger även viktiga kunskaper om ett samhälles kultur, utveckling och möjlighet till framtidsbygge. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Riksrevisionen och Totalförsvarets forskningsinstitut har på senare tid anmärkt på att det finns bristande kunskap om det svenska kulturarvet samt att det saknas tillräckliga handlingsplaner och organisation för att sätta föremål i säkerhet i händelse av kris eller krig.

Regleringen av skydd och undanförsel av kulturarvsföremål framgår bl.a. av kulturmiljölagen, arkivlagen, museilagen och krisberedskapsförordningen. Där anges vilka aktörer som ansvarar för beredskapsförberedelser, vård och underhåll, skydd och undanförsel av kulturarvet i händelse av en kris eller konflikt. Trots detta brottas svenska museer och arkiv med frågan om vilka föremål som ska prioriteras, bristen på skyddslokaler för omplacering samt olika merkostnader för beredskapen. För att det ska gå att tillämpa lagstiftningen effektivt behövs en nationell handlingsplan. Det måste råda nationell klarhet om varför kulturarvet ska prioriteras samt hur och vem som bär ansvar för verkställigheten.

Utöver detta behövs skyddslokaler som magasin och andra utrymmen för att säkra föremål. Föremålen ska inte magasineras ovanför mark eller i befolkningstäta områden där risken för angrepp är större och lokalerna ska dessutom klara påtagliga påfrestningar. Avsaknaden av ändamålsenliga magasin för flertalet museer och arkiv måste bli en högprioriterad fråga för Kulturdepartementet. Det gäller även bevarandet och skyddet av våra nationella byggnadsminnen.

MSB har därför föreslagit att regeringen ska tillsätta ett nationellt kulturskyddsråd för att skyddet av kulturarvet ska kunna samordnas effektivt. Som en följd därav fick Riksantikvarieämbetet (RAÄ) i mars 2023 i uppdrag att utreda de organisatoriska och juridiska förutsättningarna för att inrätta ett nytt nationellt kulturskyddsråd. I uppdraget ingick bl.a. att ta närmare ställning till vilka uppgifter och mandat som rådet bör ha, vilka aktörer som bör vara representerade i rådet och vilken myndighet som bör ha ansvar för rådets verksamhet. RAÄ föreslog att rådet skulle placeras hos RAÄ med representation från bl.a. MSB, Kungl. biblioteket, Riksarkivet, centralmuseerna, de regionala museerna, länsstyrelserna och Svenska kyrkan.

Det föreslagna rådet har än så länge inte fått något tydligt beslutsmandat, och risken är att rådet inte kommer att kunna lösa de samordningsutmaningar som finns i dag. Enligt regeringsuppdraget ska arbetet med det nya rådet ske inom befintliga anslagsramar och regeringen har fortfarande inte fattat beslut om och när ett nytt nationellt kulturskyddsråd ska inrättas. Vi vill därför att regeringen skyndsamt löser frågan om rådets tillkomst och redovisar en realistisk finansiering av verksamheten.

Vad som ovan anförts bör riksdagen ge regeringen till känna.

10. Krisberedskap, punkt 7 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Anna-Lena Hedberg (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14,
bifaller delvis motion

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 15 och
avslår motion

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 23.

Ställningstagande

Vid kris eller konflikt finns flera olika aktörer som har ansvar för att skydda och bevara kulturarvsföremål. Regler och ansvar för skyddet av kulturarvet i händelse av kris eller krig fastställs i flera olika lagar. Kulturmiljölagen reglerar aspekter som utförelse och militär användning av materiellt kulturarv samt fastställer svenska kyrkans ansvar för att vidta beredskapsåtgärder som krävs under höjd beredskap för vård och underhåll av kyrkliga kulturminnen. Arkivlagen identifierar arkiven som en del av kulturarvet som ska vårdas och skyddas, även under kriser eller konflikter. Museilagen betonar att museer aktivt ska förvalta sina samlingar och skydda dem från stöld, skadegörelse, förstörelse och katastrofer. De statliga museimyndigheterna omfattas också av krisberedskapsförordningen, som kräver att myndigheter analyserar risker och sårbarheter samt utbildar sin personal om agerande vid kris.

För att effektivt tillämpa lagstiftningen är en samordnad organisation och handlingsplan nödvändig. Syftet är att aktörerna som hanterar kulturarvet ska veta vilka föremål som ska prioriteras. Regeringen bör med detta i åtanke arbeta för att etablera en samordnad handlingsplan och organisation för de olika aktörer som ansvarar för det svenska kulturarvet.

I händelse av en kris eller konflikt är det även väsentligt att det finns magasin och utrymmen som utgör ett fullgott skydd. Det kan t.ex. handla om utrymmen som är bomb- och brandsäkra för att kunna garantera kulturarvsföremålen säkerhet vid en pågående kris eller konflikt. I dagsläget magasineras kulturarvsföremål i museer, i magasin ovanför mark och på ställen i tät bebyggelse. Det finns inga bomb- och brandsäkra magasin utpekade för olika samlingar förutom Riksarkivets bergtrum i Marieberg, Kungl. bibliotekets underjordiska magasin i Stockholm och Stockholms stadsarkivs bergtrum. Detta innebär att flera statliga museer inte har magasin som är ändamålsenliga för en eventuell kris eller konflikt. Således riskerar ovärderliga samlingar att vara utan skydd i händelse av kris eller konflikt. Därför bör regeringen verka för att tillsätta en utredning som ser över behovet av skydd av kulturarv i händelse av kris eller konflikt och även vilka platser som är bäst lämpade för att bygga nya magasin.

11. Krisberedskap, punkt 7 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 15,
bifaller delvis motion

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 13 och 14 samt
avslår motion

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 23.

Ställningstagande

Rysslands anfallskrig mot Ukraina har kastat ljus på frågan om beredskapen för skydd av vårt kulturarv i händelse av kris eller krig. Centralmuseerna och andra kulturarvsmyndigheter och aktörer behöver ges förutsättningar i budgeten att kunna fördjupa arbetet med beredskapsplaner, evakueringslokaler och andra säkerhetsfrågor. Jag förordar att Riksantikvarieämbetet ges ett uppdrag att samordna det arbetet. Det är även viktigt att länsmuseum och lokala museer inkluderas i det arbetet.

12. Digitalisering, punkt 8 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Anna-Lena Hedberg (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 15 och
avslår motionerna

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4,

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 14 och
2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 8.

Ställningstagande

Om Sverige i framtiden ska ha ett levande och tillgängligt kulturarv är frågan om digitalisering avgörande. I första hand handlar det om att säkerställa att arkiv och museer får de resurser som krävs för att kunna genomföra digitaliseringsarbetet. Det är ett arbete vi hoppas kunna anslå ytterligare medel till, i samarbete med regeringen, för att påskynda digitaliseringsprocessen av kulturarvet. I Sverige finns det ca 280 statliga byggnadsminnen som härrör från allt ifrån medeltiden till mitten av 1900-talet. En stor del av den svenska historien levandegörs tack vare att dessa byggnader finns bevarade.

Dessa byggnader är dock fragila objekt i händelse av kris eller konflikt. Vid brand eller annan förstörelse kan det vara svårt och ibland nästintill omöjligt att restaurera en byggnad efter att den skadats eller förstörts. Modern teknik erbjuder oss däremot möjligheten att både skydda och bevara våra kulturhistoriska byggnader genom s.k. 3D-skanning. En väl genomförd 3D-skanning bevarar en kulturhistorisk byggnad digitalt och om den skulle gå förlorad är det möjligt för framtida generationer att ändå uppleva byggnaden digitalt. En 3D-skanning kan dessutom vara nyckeln till att antingen kunna restaurera eller återbygga en byggnad som skadats eller förstörts. År 2019 brann t.ex. Notre Dame i Paris, vilket resulterade i skador på katedralens fasad och spira. Tack vare den 3D-skanning som gjordes av katedralen går det att öka precisionen i restaureringsarbetet av Notre Dame. För att säkra svenska statliga byggnadsminnen bör regeringen därför verka för att 3D-skanna dessa byggnader.

13. Digitalisering, punkt 8 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4 och
avslår motionerna
2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 15,
2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 14 och
2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 8.

Ställningstagande

Satsningar på digitalisering av arkiv- och museisektorns material betyder mycket för att tillgängliggöra landets samlingar och för att fler ska kunna ta

del av kulturarvet. Det är bråttom att digitalisera ljud och bild av äldre tekniska format medan det fortfarande finns teknisk utrustning och kompetens att få tag på. Digitalisering kan även göra det möjligt att ge materialet längre livslängd och göra det tillgängligt för forskning.

Riksantikvarieämbetet och läns museerna har i olika rapporter lyft fram att många museer saknar kompetens för att kunna skapa upplevelser för digitala besökare och de ser därför behov av att nyanställa och även fortbilda befintlig personal. Regeringen bör återkomma med förslag på hur kulturarvssektorn ska kunna säkra den kompetens man behöver för att möta besökarens önskan om digitala upplevelser.

14. Digitalisering, punkt 8 (C)

av Catarina Deremar (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 8,
bifaller delvis motion
2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 14 och
avslår motionerna
2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 15 och
2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Digitalisering är ett sätt att göra kulturen mer tillgänglig för alla. Möjligheten att både ta del av kultur och själv skapa genom digital teknik måste tas tillvara. Tillgång till bredband i hela landet är centralt för att kunna ge goda förutsättningar för såväl privatpersoner och föreningar som offentliga kulturinstitutioner och företag. En digitalisering av kulturarvet bidrar till att bevara det för framtiden och till att göra det tillgängligt för fler. Beredskapen kring det svenska kulturarvet behöver förbättras och digitaliseringen ske i ett högre tempo för att bidra till att skydda vårt kulturarv mot risker av olika slag.

Vad som ovan anförts bör riksdagen ge regeringen till känna.

15. Digitalisering, punkt 8 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP) yrkande 14,
bifaller delvis motion

2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C) yrkande 8 och
avslår motionerna

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 15 och

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Den möjlighet som digitaliseringen öppnar skapar förutsättningar för fler att ta del av museernas samlingar utan att fysiskt besöka museet. Jag menar att skyddet och förvaltandet av vårt kulturarv i grunden är att skydda vår demokrati och hoppas på ett brett politiskt handslag för att kunna genomföra detta. Digitaliseringen av kulturarvet behöver emellertid en tydlig samordning och en långsiktig, offensiv planering för att kunna bli framgångsrik.

Vad som ovan anförts bör riksdagen ge regeringen till känna.

16. Kulturmiljövård, punkt 9 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 19 och
avslår motionerna

2023/24:32 av Johnny Svedin och Mattias Bäckström Johansson (båda SD),

2023/24:79 av Martin Westmont (SD),

2023/24:81 av Martin Westmont (SD) och

2023/24:1528 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP).

Ställningstagande

För att ytterligare skydda medborgare vid längre värmeböljor vill jag att regeringen tar initiativ till att kartlägga vilka offentliga byggnader som är lämpliga för svalka. Bibliotek, hembygdsgrändar, museer, kulturhus och vårdcentraler behöver anpassas för att bli samlingsplatser och kunna erbjuda svalka och vätska för riskgrupper. Genom att klimatanpassa dessa byggnader kan vi samtidigt skydda dem och deras innehåll från klimatrelaterade risker. Dessa byggnader kan ses som framtidens ”skyddsrum”. I vissa fall skulle även andra större privata tillgängliga byggnader behöva utredas som svala miljöer, t.ex. köpcentrum eller festlokaler. Även Sveriges Kommuner och Regioner flaggar för behovet av att klimatanpassa offentliga byggnader. Därför är det nödvändigt att prioritera rätt lokaler i rätt lägen för att skapa flera nyttor samtidigt. För att trygga elanvändningen för dessa offentliga byggnader med större luftkonditionering och kylsystem anser vi att lagstiftningen behöver ses över för att fler solpaneler ska kunna monteras även på kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Samtidigt bör det utredas hur andra klimatanpassningsåtgärder bör utföras för att ge våra kulturhistoriskt viktiga byggnader ett långsiktigt skydd.

17. Unescos kulturarvskonventioner, punkt 10 (V, MP)

av Amanda Lind (MP) och Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:964 av Per Bolund m.fl. (MP) yrkande 9 och

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 7 och avslår motionerna

2023/24:187 av Magnus Persson (SD) och

2023/24:2407 av Lars Beckman (M).

Ställningstagande

Våra gemensamma kulturarv är viktiga byggstenar för att skapa varaktig fred och samhörighet mellan världens folk. Världskonventionen, Unescos konvention om skydd för världens kultur- och naturarv, bidrar till global demokratisering genom ökad kunskap och förståelse för andra kulturer. Sverige bör fortsätta att bidra till detta viktiga arbete.

Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket har ett generellt uppdrag från regeringen att hantera frågan om världsarv i Sverige, beroende på om det rör

sig om ett världsarv med naturvärden eller kulturmiljövärden. Länsstyrelserna har i sin tur uppsiktsansvar för världsarven utifrån ett helhetsperspektiv på regional nivå medan både offentliga och privata aktörer kan ansvara för den lokala förvaltningen.

Sveriges första världsarvsstrategi togs fram av Riksantikvarieämbetet 2019 för tiden 2020–2030. I fokus för strategin står världsarvssamordnarnas förutsättningar att samordna regionala och lokala aktörers bidrag i världsarvsarbetet så att det blir kvalitets- och utvecklingsinriktat. Strategin behandlar även bl.a. förhållningssätten till Agenda 2030 och världsarvens bidrag till samhällsutvecklingen.

Tyvär lyftes inte strategin till riksdagens bord, och arbetet med genomförandet av strategin kan ha försenats på grund av coronapandemin. Världsarvspolitiken måste vara aktiv och regeringen bör återkomma med en uppföljning av strategin för de svenska världsarven när tillräckligt lång tid har gått för att möjliggöra en sådan.

18. Minoritetsspråk och minoritetskultur, punkt 11 (SD)

av Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Anna-Lena Hedberg (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:349 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 9,
2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkandena 2 och 8 samt
2023/24:360 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 1 och
bifaller delvis motionerna
2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 10,
2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 19 och
2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 20.

Ställningstagande

Vi anser att det är principiellt felaktigt att radera ut de svenska ortnamnen i fjällvärlden, eftersom det också bidrar till att radera ut minnet av de svensktalande människor som i åtminstone hundratals år har bott och verkat i områdena. Förfarandet är inte bara principiellt felaktigt utan har också orsakat praktiska problem. De samiska namnen är inte alltid allmänt kända, vilket har skapat förvirring och svårigheter. Turister har fått svårare att hitta och SOS Alarm har svårt att tyda den samiska stavningen. Polis och fjällräddning har

vittnat om att den nya ordningen skapat förvirring och tidsförlust i samband med larm- och nödsituationer. Det är en förvirring som i värsta fall skulle kunna leda till att människoliv går förlorade. Vi anser att de lagreglerade bestämmelserna om god ortnamnsd därför ska kunna skärpas.

Vi vill verka för att främja en förstärkning av insamlingen och synliggörandet av de estlandssvenska, samiska, tornedalsfinska och finlandssvenska kulturarven, särskilt när det kommer till dessa minoriteters språk och dialekter. Regeringen bör därför besluta om uppdrag att utvärdera möjligheterna att främja levandegörandet och bevarandet av språk och traditioner inom dessa grupper.

Samhället är även skyldigt att värna och vårda de historiska, kulturella och språkliga variationer som landets nationella minoriteter har. Rätten till kultur, språk och identitet för de nationella minoriteterna är grundläggande i en demokrati på samma sätt som rätten till kultur, språk och identitet för majoritetsbefolkningen. Oberoende av om individen identifierar sig med enbart den nationella minoritetens kultur, majoritetsbefolkningens kultur eller båda kulturerna, är rättigheten till dem grundläggande. Det är också viktigt att värna individens frihet att själv välja tillhörighet eller tillhörigheter. Möjligheterna att ytterligare tillgängliggöra de nationella minoriteternas kulturarv bör med anledning av detta utredas.

Vi vill också lyfta fram och synliggöra folkomflyttningen mellan de båda rikshalvorna Finland och Sverige som skedde mot slutet av 1500-talet. Hertig Karl erbjöd sex skattefria år för de som bosatte sig i de ödsliga mellansvenska skogarna och hade möjlighet att ta eget markområde i anspråk. Från dessa områden har tidigare saknade pusselbitar för att komplettera det finska nationaleposet Kalevala hittats genom intervjuer. Språkforskare har också studerat den ålderdomliga Savolaxdialekten som sedan länge var utdöd i Finland men levde kvar i Värmlands isolerade finska skogar.

Berättelserna från de finska skogarna är fascinerande att ta del av. Skogsfinnarna hade en folktro som var helt okänd för den svenska befolkningen, med naturväsen och praktiserande av besvärjelser. De ansågs ha magiska krafter och vara trollkunniga av den svenska befolkningen, vilket ledde till att de höll sig på avstånd från den finska befolkningen. Det finns mycket att säga om detta mytiska område och de människor som bebodde den vida skogen. Här önskar vi se ett förstärkt arbete för att dokumentera, bevara och vidareutveckla samlingarna av detta unika immateriella kulturarv.

19. Minoritetsspråk och minoritetskultur, punkt 11 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 10,
bifaller delvis motionerna

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 2,

2023/24:360 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 1,

2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 19 och

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 20 och
avslår motionerna

2023/24:349 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 9 och

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Sverige är inte ett enbart ”svenskt” land och har aldrig varit det. Gränser har flyttats och invandring såväl som utvandring har alltid pågått och ovärderliga bidrag till vår kultur och vårt lands utveckling har därmed lämnats. Den s.k. svenskheten är något relativt modernt. I början av 1800-talet, i samband med 1809 års krig och att landet fick en ny regeringsform, skedde en djupgående förändring och en helt ny identitet skapades. Det nya Sverige som skapades var inte bara något geografiskt och konstitutionellt nytt utan det innebar också en avgörande mental förändring. Poesin, språket och historieskrivningen fick till stor del definiera den nya svenskheten.

Nationalistiska strävanden efter att bygga enspråkiga stater i en mångkulturell värld har dock inneburit förtryck av minoriteter. Så även i Sverige där både själva språken (som romani chib, finska, meänkieli och samiska) och de människor som talade dessa språk fick utstå ett stort förtryck i skapandet av det nya Sverige. Detta ledde till att många berättelser och röster tystades och fortsätter att förbli tysta även i dag. För mig är det grundläggande att olika röster får komma till tals och att olika erfarenheter synliggörs i den offentligt stödda kulturen.

Jag menar att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att både de språk och de berättelser som fanns före 1809 och som tillkommit senare får samma självklara utrymme när folkminnena ska nedtecknas och dokumenteras.

20. Minoritetsspråk och minoritetskultur, punkt 11 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 19 och

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 20,

bifaller delvis motionerna

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 2,

2023/24:360 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 1 och

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 10 och

avslår motionerna

2023/24:349 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 9 och

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Jag menar att Sápmi ska synliggöras och staten bör därför uppmuntra användandet av Ortsnamn och andra namn på platser på samiska. Det samiska som en del av Sverige behöver ta större plats i det offentliga rummet, t.ex. på tv och radio, i tidningar och vid offentliga tillställningar. Ett sätt att lyfta Sápmi är att högtidlighålla och uppmärksamma tillfällen som är viktiga för samerna, t.ex. nationaldagen och urfolksdagen. Den 6 februari är samernas nationaldag. Det kommer av att det första samiska landsmötet hölls i Tråante/Trondheim den 6 februari 1917. Nationaldagen firas över hela Sápmi, dvs. i Sverige, Norge, Finland och Ryssland. Den 9 augusti firas FN:s internationella urfolksdag över hela världen, och så även i Sverige och övriga Sápmi. Urfolksdagen finns till för att synliggöra världens urfolk – och högtidlighålla kulturer, språk och traditioner.

Även andra minoritetsgrupper behöver synliggöras. För att stärka tornedalingars rätt till sitt språk och sin kultur har Miljöpartiet varit med och stärkt anslagen till de nationella minoriteternas kultur betydligt. Jag menar att det även behövs en sammanhållande kraft för den tornedalska kulturen. I dag får bara en tornedalsk institution statligt bidrag för sin verksamhet och det är Tornedalsteatern. I finska Torneå finns Tornedalens museum, men många är av uppfattningen att det främst är inriktat på Haparanda-Övertorneå-Pajala och därmed inte fångar upp de norra delarna av Torne älv upp mot Kiruna. Därmed saknas en institution som på bred front samlar kunskap om de tornedalska frågorna. Jag vill därför inrätta ett permanent center för tornedalsk historia och kultur. Region Norrbotten presenterade nyligen slutrapporten från projektet Kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset. Arbetet har skett i dialog med minoritetsgruppen och i rapporten presenteras förslag på prioriteringar och steg för att stärka tornedalsk kultur, bl.a. genom att inrätta ett huvudmuseum för tornedalingar, kväner och lantalaiset. Jag anser att rapportens förslag är mycket intressanta och att regeringen bör inleda ett arbete med att förverkliga dem.

Vad som ovan anförts bör riksdagen ge regeringen till känna.

21. Repatriering av samiska föremål och kvarlevor, punkt 12 (S)

av Lawen Redar (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan (S), Magnus Manhammar (S) och Ewa Pihl Krabbe (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:2685 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 17 och
2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 19 och
bifaller delvis motion
2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

Flera statliga institutioner har fortfarande kvarlevor från den samiska ursprungsbefolkningen i sina samlingar. Det finns sedan länge ett krav på s.k. repatriering d.v.s. att kvarlevorna ska återföras till de områden de togs ifrån ursprungligen. Det är rimligt att staten tar sitt ansvar för att detta sker och vi vill se en kartläggning i syfte att kunna repatriera samiska kvarlevor.

22. Repatriering av samiska föremål och kvarlevor, punkt 12 (MP)

av Amanda Lind (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4 och
bifaller delvis motionerna
2023/24:2685 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 17 och
2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 19.

Ställningstagande

Samiska kvarlevor och offergåvor finns i olika samlingar och på museer runt om i landet. Processen för återbegravning och repatriering är komplicerad och

kostsam. Samtidigt är det mycket viktigt att arbetet påskyndas. Återlämnanden kan underlättas genom att lokala museer begär ett överlämnande, något som Statens historiska museer redan varit med om vid processen med repatriering och återbegravning av samiska kvarlevor i Lycksele 2019.

Det stora problemet med såväl repatriering av samiska kvarlevor som samiska föremål är ekonomiska resurser. Det är orimligt att det samiska folket ska behöva finansiera det som staten har tagit ifrån dem, under villkor vi aldrig skulle acceptera i dag. Ökade anslag skulle göra det möjligt för osteologer att hantera de mänskliga kvarlevor som finns på svenska museer för identifiering av ursprung inför en eventuell återbegravning. Det behöver även göras möjligt för mindre museer att kunna ta emot och tillgängliggöra samiska föremål för en bredare allmänhet.

Under våren 2022 riktade riksdagen en uppmaning till regeringen om att den bör utreda de juridiska, ekonomiska och praktiska förutsättningarna för att ta fram ett sammanhållet regelverk för att identifiera, återställa och återbördas samiska föremål och kvarlevor. I december 2022 gav regeringen Riksantikvarieämbetet i uppdrag att analysera rådande förutsättningar för identifiering och återbördande av samiska föremål och mänskliga kvarlevor samt lämna förslag på hur dessa processer kan underlättas. En första redovisning av uppdraget ska ha lämnats till Kulturdepartementet senast den 6 oktober 2023 och hela uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2024. Jag välkomnar detta uppdrag och understryker vikten av att arbetets slutsatser tas om hand på ett seriöst sätt. Det är viktigt att staten tar huvudansvaret för finansieringen av processerna med repatriering.

Vad som ovan anförts bör riksdagen ge regeringen till känna.

23. Internationella frågor, punkt 13 (V)

av Vasiliki Tsouplaki (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V) yrkandena 7 och 8 samt avslår motion

2023/24:495 av Rasmus Giertz m.fl. (SD) yrkande 13.

Ställningstagande

Genom att förstå och erkänna rasismens historiska koppling till kolonialismen förstår vi bättre den rasism som finns i samhället i dag. Sveriges roll i den

transatlantiska slavhandeln är något som knappt berörs i skolböcker. På universitet och högskolor behandlas ämnet sparsamt och det finns mycket lite forskning på området. Frågan har dock börjat diskuteras i samband med de omfattande protester och demonstrationer mot rasism som vi sett världen över under 2020, bl.a. på grund av att de 15 medlemsstaterna i Karibiska gemenskapen (Caricom) krävt en ursäkt från Sverige, och flera andra länder, för inblandning i slavhandeln. Kravet kommer från en kommission som inrättades för sju år sedan av Caricom och som ställer krav på gottgörelse för grymheter under slaveritiden.

Sverige spelade en liten men aktiv roll i den internationella slavhandeln. Svenska fartyg transporterade förslavade människor från den afrikanska kontinenten till den svenska kolonin Saint-Barthélemy, som var en blomstrande västindisk frihamn för kommers med slavar och andra handelsvaror. Under denna tid dominerade Sverige världshandeln med järn, den metall som användes för att tillverka vapen, bojor, kedjor, verktyg och jordbruksredskap och som därför var central i slavekonomin. Det hölls också slavauktioner på ön, vilket gav skattepengar till svenska kronan.

Enligt Caricoms gottgörelsekommission profiterade Sverige och det svenska kungahuset på slaveriet. Därför kräver de en ursäkt från den svenska regeringen och kungafamiljen till folken i Karibien. Jag instämmer i att Sverige bör be om ursäkt för sin roll i den transatlantiska slavhandeln, och att det bör ske genom framtagandet av en vitbok. En vitbok bidrar till att synliggöra de brott och övergrepp som begåtts och öka kunskapen om slaveriets historia och dess betydelse för rasismen i dag.

För att synliggöra Sveriges roll och ansvar bör även den 9 oktober – dagen då den siste afrikanen i svensk ägo frigavs 1847 på den dåvarande svenska kolonin Saint-Barthélemy – göras till en nationell minnesdag för att hedra offren för den svenska transatlantiska slavhandeln.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklad, punkt 14 (SD)

Alexander Christiansson (SD), Jonas Andersson (SD), Anna-Lena Hedberg (SD) och Victoria Tiblom (SD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt förslag i kommittémotioner som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i bl.a. betänkande 2022/23:KrU6. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

2. Motioner som bereds förenklad, punkt 14 (MP)

Amanda Lind (MP) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt förslag i kommittémotioner som finns i bilaga 2. När det gäller dessa förslag hänvisar jag till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i bl.a. betänkande 2022/23:KrU6. Jag vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:3 av Robert Stenkvist och Anders Alftberg (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffen för fornminnesbrott ska skärpas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:6 av Björn Tidland (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla Världskulturmuseet i Göteborg och göra om det till ett museum för runstenar och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:14 av Björn Tidland (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa ett museum för industri- och varvshistoria i Göteborg och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:25 av Johnny Svedin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta lämplig statlig myndighet eller institution få i uppdrag att samordna Sveriges världsarv och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:32 av Johnny Svedin och Mattias Bäckström Johansson (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade resurser till Kalmar län för att utveckla de kulturhistoriska värden som finns och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:42 av Mattias Bäckström Johansson och Eric Palmqvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla regelverket för användandet av metallsökare och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:79 av Martin Westmont (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en kulturmärkning av dricksvattenfontäner som är 40 år eller äldre, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:81 av Martin Westmont (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att öka ljussättningen på statliga byggnadsverk och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:95 av Magnus Oscarsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av att skapa ett Raoul Wallenberg-centrum/-museum och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:187 av Magnus Persson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att man bör jobba aktivt för att få upp jakt med löshund på Unescos världsarvslista och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:281 av David Perez (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av reformer i syfte att bevara fornminnen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:343 av Anna-Lena Blomkvist m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att förstärka kommunernas kulturmiljökompetens och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för nationella mål för estetisk hållbarhet och medborgerlig förankring och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda vilka direktiv som skulle verka för att enprocentsregeln i större utsträckning ska bidra till att skapa estetiskt hållbara kulturmiljöer och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utvärdera och beakta alternativ till enprocentsregeln och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:349 av Runar Filper m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur tillämpningen av de lagreglerade bestämmelserna om god ortnamnsd ska kunna skärpas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:351 av Runar Filper m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stärka Institutet för språk och folkminnens arbete

- med Unescos konvention om skydd för det immateriella kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur insamlade och levandegörande av de estlandssvenska, finlandssvenska, tornedalsfinska och samiska immateriella kulturarven kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.
 3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmärksamma svenskbefolkningen i historiska utvandrabygder och tillkännager detta för regeringen.
 4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevara, levandegöra och samla kunskap om utlandssvenskarnas dialekter och kulturer och tillkännager detta för regeringen.
 5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera behovsomsfattningen av åtgärder för att bevara och synliggöra synskadades och dövas immateriella och materiella kulturarv och tillkännager detta för regeringen.
 7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturmärkning av svenska matprodukter och tillkännager detta för regeringen.
 8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stärka Institutet för språk och folkminnets arbete med att nedteckna och bevara berättelserna kring den skogsfinska folktron och tillkännager detta för regeringen.
 9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att genomföra ett svenskt kulturarvsår och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för en nationell handlingsplan och organisation avseende skydd av kulturarvet vid händelse av kris eller konflikt och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga en utredning av magasin och förvaringsutrymmen och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att 3D-skanna statliga byggnadsminnen och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att se över resursbehoven för vården av världsarven och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta ansvarsfördelningen i tillförandet av resurser till världsarven och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:353 av Runar Filper m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturell planering och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samordning mellan myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationell översyn av lagstiftning och kommunal kompetens och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning om kulturmiljöstimulans och sanktionsmöjligheter vid kommersiella aktörers överträdelser gentemot känsliga kulturmiljöer och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att länsstyrelser och kommuner med skogsfinska kulturmiljöer bör uppmantras att se över bildande av kulturresevat där och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att finnskogen i Värmlands län bör presenteras som Sveriges förslag till Unescos världsarvslista och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:356 av Runar Filper m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringar i museilagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Världskulturmuseet i Göteborg och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda ett faddersystem och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att utreda öppna museer-reformen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram exempel på prioritetsordning mellan museernas olika uppdrag om det offentliga inte anslagit tillräckliga resurser till museerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att i samarbete med Svenska kyrkan upprätta ett nationellt kyrkohistoriskt museum och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att säkerställa museiföremåls säkerhet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:358 av Runar Filper m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör visa större intresse kring Uppåkra Arkeologiska Center och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:360 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att ytterligare tillgängliggöra kulturarv tillhörande de nationella minoriteterna och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:362 av Runar Filper m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att amatörarkeologer med detektorlicens ska få leta fornyfynd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra fornyfyndsdatum från 1850 till 1632 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett licenskrav för att privatpersoner ska få använda metallsökare och samtidigt slopa tillståndskravet från länsstyrelsen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett registersystem enligt dansk modell och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:377 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen genom berörda länsstyrelser bör verka för att skydda de sammanhängande skogsfinska bosättnings- och odlingsmiljöerna som har svagt eller inget skydd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det skogsfinska kulturlandskapet, finnskogen med dess finngårdar i Värmlands län förs fram som förslag till Unescos världsarvslista och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda, bevara och synliggöra hållristningar och runstenar i kulturlandskapet på ett mer systematiskt sätt i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:378 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kulturmärkning av svenska matprodukter av stort kulturhistoriskt värde och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:401 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD):

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad k-märkning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:413 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter bör tas fram och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:463 av Tony Haddou m.fl. (V):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta initiativ till en vitbok om Sveriges roll i den transatlantiska slavhandeln och om att med utgångspunkt i denna förbereda en ursäkt för de handlingar som har begåtts och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra den 9 oktober till en nationell minnesdag för att hedra offren för den svenska transatlantiska slavhandeln och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:495 av Rasmus Giertz m.fl. (SD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att de uråldriga skyddsvärda kulturer som speglar det kyrkohistoriska och kristna arvet tryggas och värnas långsiktigt och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:731 av Mikael Oscarsson (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör inrätta ett svenskt kulturcenter i Jerusalem och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:887 av Markus Wiechel (SD):

- Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett starkare skydd av fornlämningar och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:903 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur klimatåtgärder kan underlättas på kulturhistoriskt värdefulla byggnader och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:964 av Per Bolund m.fl. (MP):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödja FN:s arbete med världsarven och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:972 av Alexandra Anstrell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att värna hemvärnets militärhistoriska arv och se över möjligheten att ge Statens försvarshistoriska museer i uppdrag att förvalta hemvärnets militärhistoriska arv och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:988 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över möjligheten och kostnaderna för att utöka fri entré-reformen att även gälla läns museerna, stiftelsemuseerna och privata museer samt föreslå en modell för att införa indexering som följer besöksutvecklingen i bidragsformerna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över museilagens utfall och konsekvenser för att sedan presentera förslag på åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur kulturarvssektorn ska kunna säkra den kompetens man behöver för att möta besökarens önskan om digitala upplevelser och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med lagförslag utifrån de utredningar som gjorts på arkivområdet de senaste åren och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en uppföljning av strategin för de svenska världsarven och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör närmare undersöka behovet av en specifik utbildning för museipedagoger och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att både de språk och de berättelser som fanns före 1809 och som tillkommit senare får

samma självklara utrymme när folkminnena ska nedtecknas och dokumenteras och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1147 av Staffan Eklöf (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att möjliggöra ett hemortsundantag för lokal förvaring av de för bygden allra viktigaste lokala arkivhandlingarna, utan att äventyra bevarandet av dessa, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1352 av Niklas Karlsson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges varvsindustri är av historiskt och kulturellt intresse som förtjänar att bevaras och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1371 av Magnus Oscarsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur kostnaderna för arkeologin ska minska för kommuner och markägare och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1433 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram ett förslag för att underlätta för landets samlare och tillgängliggöra samlingarna för allmänheten och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1469 av Björn Söder (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Statens försvarshistoriska museer bör få uppdraget att förvalta hemvärnets militärhistoriska arv och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1524 av Amanda Lind m.fl. (MP):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gå vidare med förslagen om en kultursamlande verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1528 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka förutsättningarna för att skapa en nationell arena för byggnadsvård och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1532 av Boriana Åberg m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för staten att ta ett ansvar för bevarande och tillgängliggörande av kulturarvet Uppåkra och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skapa ett internationellt center för tvärvetenskaplig forskning i Uppåkra och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1613 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att staten ska bidra till utgrävningen i Uppåkra och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1729 av John E Weinerhall (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om svenska minoriteter i utlandet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1734 av Fredrik Malm (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge runstensvården i Sverige högre prioritet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en högre ambition för våra runstenar kan säkerställas också på längre sikt vad gäller ekonomiska resurser, ansvarsfördelningen mellan berörda aktörer och hur den vetenskapliga kvaliteten kan säkerställas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1755 av Michael Rubbestad (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att tillgängliggöra bortglömda byggnader av historisk betydelse och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1859 av Isak From och Erik Ezelius (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av folkbildning för överföring av hantverkskunnande för bevarandet av det rullande kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1885 av Amanda Lind och Jacob Risberg (båda MP):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om centralmuseernas och nationalscenernas situation och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitalisering av kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beredskapsfrågor för skydd av kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1962 av Laila Naraghi m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att upprätta ett minnesmonument för offren i folkmordet i Srebrenica och kriget på Balkan och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2068 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla kolbottnar inte bör behöva skyddas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2185 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att utreda kostnadsfördelningen vid arkeologiska utgrävningar och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2400 av Yusuf Aydın (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige genom Unesco ska verka för att de av Turkiet föreslagna syrisk-ortodoxa kyrkorna och klostren klassas som världsarv av Unesco och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2407 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att kulturskydda den svenska löshundsjakten och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2446 av Amanda Lind m.fl. (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återbördande av samiska kvarlevor och offergåvor och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om synliggörande av Sápmi och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2483 av Catarina Deremar m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera kulturmiljöstiftningen avseende den inlösenersättning

som en upphittare får om det är under andra omständigheter än kring en fornlämning, i syfte att ge större möjlighet för upphittaren av fornfynd att få ersättning för hela fyndet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillgängliggöra och säkra kulturarv genom digitalisering och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2540 av Lars Johnsson m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Ålarvet på Ålakusten som internationellt kulturarv och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2685 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av ett samiskt riksarkiv och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om repatriering av samiska kvarlevor och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Arkivutredningens betänkande och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om värande av kulturmiljöer och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om repatriering av samiska kvarlevor och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fri entré på regionala museer och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett kulturskyddsråd och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
14. Motioner som bereds förenklat		
2023/24:3	Robert Stenkvist och Anders Alftberg (båda SD)	
2023/24:6	Björn Tidland (SD)	
2023/24:25	Johnny Svedin (SD)	
2023/24:42	Mattias Bäckström Johansson och Eric Palmqvist (båda SD)	
2023/24:95	Magnus Oscarsson (KD)	
2023/24:281	David Perez (SD)	
2023/24:343	Anna-Lena Blomkvist m.fl. (SD)	2 och 5–7
2023/24:351	Runar Filper m.fl. (SD)	1, 3–5, 7, 9, 16 och 17
2023/24:353	Runar Filper m.fl. (SD)	1–3, 5, 8 och 9
2023/24:356	Runar Filper m.fl. (SD)	1–7
2023/24:358	Runar Filper m.fl. (SD)	
2023/24:362	Runar Filper m.fl. (SD)	1, 3 och 4
2023/24:377	Martin Kinnunen m.fl. (SD)	7 och 8
2023/24:378	Staffan Eklöf m.fl. (SD)	9
2023/24:401	Jimmy Ståhl m.fl. (SD)	31
2023/24:413	Mikael Eskilandersson m.fl. (SD)	10
2023/24:731	Mikael Oscarsson (KD)	3
2023/24:887	Markus Wiechel (SD)	
2023/24:1147	Staffan Eklöf (SD)	
2023/24:1371	Magnus Oscarsson (KD)	
2023/24:1433	Sten Bergheden (M)	
2023/24:1532	Boriana Åberg m.fl. (M)	1 och 2
2023/24:1613	Niels Paarup-Petersen (C)	
2023/24:1729	John E Weinerhall (M)	
2023/24:1755	Michael Rubbestad (SD)	
2023/24:1962	Laila Naraghi m.fl. (S)	
2023/24:2068	Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD)	20
2023/24:2185	Sten Bergheden (M)	

2023/24:2400	Yusuf Aydin (KD)	
2023/24:2540	Lars Johnsson m.fl. (M)	2
2023/24:2686	Lawen Redar m.fl. (S)	18